eduka

EDUCARE ALLA DIVERSITÀ
VZGAJATI K RAZLIČNOSTI

Razvijanje medkulturne zmožnosti pri učiteljih in učencih

Lo sviluppo della competenza interculturale degli insegnanti e degli allievi

2007-2013
cooperazione territoriale europea
programma per la cooperazione transfrontaliera
Italia-Slovenia
evropsko teritorialno sodelovanje
program čezmejnega sodelovanja
Slovenija-Italija

Investiamo nel vostro futuro!
Naložba v vašo prihodnost!
www.ita-slo.eu

Progetto cofinanziato dal Fondo europeo di sviluppo regionale
Projekt sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj

Razvijanje medkulturne zmožnosti pri učiteljih in učencih/
Lo sviluppo della competenza interculturale degli insegnanti e degli allievi

Avtorji besedil/Autori dei testi: . . . . . .Moreno De Toni, Klara Kožar Rosulnik, Marijanca Ajša Vižintin
Glavna urednica/Redattrice responsabile: . . . . . Mirjam Milharčič Hladnik
Uredniški odbor/Comitato redazionale: . . . . . Marianna Kosic, Marina Lukšič Hacin, Zaira Vidau
Tehnična urednica/Redatrice tecnica: . . . . . .Mateja Gliha

Prevod v slovenščino in italijanščino/Traduzione in sloveno ed italiano: . . . . . .Tamara Lipovec
Lektoriranje slovenskega prevoda/ Revisione linguistica dei testi tradotti in sloveno: . . . . . Nuša Ema Miklavec
Lektoriranje italijanskega prevoda/ Revisione linguistica dei testi tradotti in italiano: . . . . . Valentina Barani

Oblikovanje, prelom/Elaborazione grafica, impaginazione: . . . . . Brane Vidmar
Tisk/Stampa: . . . . . .Tiskarna Present, d. o. o., Ljubljana

---

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.015.31:316.7(035)
316.7(035)

DE Toni, Moreno
Razvijanje medkulturne zmožnosti pri učiteljih in učencih = Lo sviluppo della competenza interculturale degli insegnanti e degli allievi / [avtorji besedil Moreno De Toni, Klara Kožar Rosulnik, Marijanca Ajša Vižintin ; prevod v slovenščino in italijanščino Tamara Lipovec]. - Trieste : SLORI - Slovenski raziskovalni inštitut ; Ljubljana : ZRC SAZU ISIM - Znanstveno-raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije, 2013

ISBN 978-961-254-652-6 (ZRC SAZU)
1. Gl. stv. nasl. 2. Vzp. stv. nasl. 3. Kožar Rosulnik, Klara 4. Vižintin, Marijanca Ajša
269700352

© 2013

SLORI – Slovenski raziskovalni inštitut/Istituto Sloveno di Ricerche
ZRC SAZU ISIM – Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije/Centro di Ricerche Scientifiche dell'Accademia Slovena delle Scienze e delle Arti, Istituto per le Migrazioni Slovene

Publikacija je financirana v okviru Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013 iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj in nacionalnih sredstev.
Pubblicazione finanziata nell'ambito del Programma per la Cooperazione Transfrontaliera Italia-Slovenia 2007-2013, dal Fondo europeo di sviluppo regionale e dai fondi nazionali.

Vsebina publikacije ne odraža nujno uradnega stališča Evropske unije. Za vsebine publikacije so odgovorni izključno avtorji SLORI – Slovenski raziskovalni inštitut in ZRC SAZU ISIM – Znanstevnoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije.
Il contenuto della presente pubblicazione non rispecchia necessariamente le posizioni ufficiali dell'Unione europea. La responsabilità del contenuto della presente pubblicazione appartiene agli autori dello SLORI – Istituto sloveno di ricerche e del ZRC SAZU – Centro di Ricerche Scientifiche dell'Accademia Slovena delle Scienze e delle Arti, Istituto per le Migrazioni Slovene.

Ljubljana/Lubiana, Trst/Trieste, 2013

KAZALO

UVOD . . . 3
1 PRISELJEVANJE IN IZSELJEVANJE NA SLOVENSKEM OZEMLJU . . . 5
Priseljevanje in izseljevanje na slovenskem ozemlju – *delovni list* . . . 7
2 MIGRACIJSKA GIBANJA NA ITALIJANSKEM OZEMLJU . . . 9
Migracijska gibanja na italijanskem ozemlju – *delovni list* . . . 11
3 IDENTITETA: SPREMINJAJOČA SE IN MNOGOPLASTNA . . . 13
Identiteta: spreminjajoča se in mnogoplastna – *delovni list* . . . 15
4 IDENTITETA SKUPINE . . . 17
Identiteta skupine – *delovni list* . . . 19
5 MIGRACIJE IN AVTOBIOGRAFSKE PRIPOVEDI . . . 21
Migracije in avtobiografske pripovedi – *delovni list* . . . 23
6 FOTOGRAFIJE MIGRANTOV . . . 25
Fotografije migrantov – *delovni list* . . . 27
7 INTEGRACIJA/VKLJUČEVANJE KOT DVOSMERNI PROCES . . . 29
Integracija/vključevanje kot dvosmerni proces – *delovni list* . . . 31
8 DISKRIMINACIJA, PREDSODKI, STEREOTIPI . . . 33
Diskriminacija, predsodki, stereotipi – *delovni list* . . . 35
9 PRAVIČNOST V ŠOLI IN MEDKULTURNA ZMOŽNOST . . . 37
Pravičnost v šoli in medkulturna zmožnost – *delovni list* . . . 39
10 MEDKULTURNO UČENJE IN IZOBRAŽEVANJE . . . 41
Medkulturno učenje in izobraževanje – *delovni list* . . . 43
11 PRISELJENCI PRISPEVAJO K RAZVOJU DRUŽBE . . . 45
Priseljenci prispevajo k razvoju družbe – *delovni list* . . . 47
12 VEČ JEZIKOV ZNAŠ, VEČ VELJAŠ . . . 49
Več jezikov znaš, več veljaš – *delovni list* . . . 51
13 PODOBE VEČJEZIČNE IN VEČKULTURNE SLOVENIJE V KNJIŽEVNOSTI . . . 53
Podobe večjezične in večkulturne Slovenije v književnosti – *delovni list* . . . 55
14 DRUŠTVA PRISELJENCEV V SLOVENIJI IN NJIHOVA VLOGA . . . 57
Društva priseljencev v Sloveniji in njihova vloga – *delovni list* . . . 59
15 DRUŠTVA PRISELJENCEV V ITALIJI . . . 61
Društva priseljencev v Italiji – *delovni list* . . . 63

UVOD

Spoštovane učiteljice, spoštovani učitelji!

Priročnik »Razvijanje medkulturne zmožnosti pri učiteljih in učencih« prinaša petnajst tematskih poglavij, ki obravnavajo kulturno, etnično in jezikovno raznolikost naše družbe in šole. Osredotočamo se na slovenski in italijanski prostor ter na razvijanje medkulturnega dialoga med večinskimi, priseljenskimi in manjšinskimi skupnostmi. Z delavnicami želimo prispevati k razvijanju medkulturne zmožnosti učiteljev in učencev.

Vsako poglavje je sestavljeno iz dveh delov. Prvi (teoretični) del je namenjen učiteljem, zato so v njem izpostavljeni cilji, teoretična izhodišča, napotki za reševanje in literatura za nadaljnje delo. Drugi del je delavnica v obliki delovnega lista na dveh straneh, namenjena kopiranju in neposredni uporabi za delo z učenci v razredu.

Kar nekaj nalog vsebuje uporabo spletnih virov, ki so prosto dostopni in zanimivi za mlade (npr. Youtube). Spletni viri so v različnih jezikih z različnimi podnapisi in jih lahko učenci uporabijo kot izhodišče za iskanje boljših in jezikovno ustreznejših spletnih strani. Težje naloge, ki zahtevajo vnaprejšnjo pripravo ali predvidevajo obisk v lokalni skupnosti, so označene z zvezdico (*). Te naloge omogočajo poglobitev v določeno temo in so lahko osnova za nadaljnje delo.

Delavnice so izvedljive pri različnih učnih predmetih (npr. slovenščina, italijanščina, zgodovina, geografija, državljanska in domovinska vzgoja ter etika, knjižnična informacijska znanja, sociologija, psihologija, antropologija itd.). Priporočamo medpredmetno povezovanje.

Ciljna skupina za reševanje delavnic so predvsem osnovnošolci v zadnjem triletju osnovne šole in srednješolci v Sloveniji oz. učenci nižjih in višjih srednjih šol v Italiji. S prilagoditvami je mogoča uporaba tudi v nižjih razredih osnovne šole ali na fakultetah.

Pri reševanju delavnic izhajajte iz osebnih izkušenj učencev, iz njihovega šolskega, družinskega in lokalnega okolja (izseljevanje ali priseljevanje sošolcev, prijateljev, sorodnikov). Na ta način bodo učenci lažje povezovali teoretična izhodišča s svojimi osebnimi izkušnjami in spoznavali družbeno raznolikost, ki je sestavni del našega vsakdanjika.

1
PRISELJEVANJE IN IZSELJEVANJE NA SLOVENSKEM OZEMLJU

Cilji delavnice:

- Slovenija/Evropa je bila vedno dežela/prostor izseljevanja in priseljevanja.
- Izseljevanje in priseljevanje: za obe skupini migrantov velja enak motiv migriranja, tj. ustvariti bolj kakovostno prihodnost.
- Priseljenci/izseljenci bogatijo družbo, v kateri živijo in delujejo.

Selitve se pojavljajo že ves čas skozi zgodovino, vendar v različnih intenzitetah in iz različnih razlogov. Svoboda gibanja je ena izmed temeljnih človekovih pravic, ki posameznikom zagotavlja, da se preselijo kamor koli želijo in si tako zagotovijo boljše življenjske pogoje. Slovenci živimo na ozemlju izseljevanja kot tudi priseljevanja in imamo številne migrantske izkušnje. Zaradi geografskega položaja (na robu Balkana in zahodne Evrope) smo na stičišču različnih kultur (Klinar 1993).

Izseljevanje iz slovenskega prostora je v luči svetovnih in evropskih selitvenih tokov sicer majhno in tranzicijsko, vendar predstavlja aktiven člen teh tokov. Slovenci smo se izseljevali tudi v obdobju modernih evropskih in svetovnih selitev prebivalstva v 19. in 20. stoletju. Ta pojav je bil posebno izrazit v desetletjih pred prvo svetovno vojno, ko so bile cilj evropskih migrantov predvsem prekomorske celine, tj. Severna in Južna Amerika ter Avstralija, med obema vojnama, ko so migrirali predvsem v Južno Ameriko in se razseljevali po Evropi, ter v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja, ko so se evropski migranti selili predvsem iz Južne v Severno Evropo: Nemčijo, Francijo, na Švedsko in v Veliko Britanijo (Mlekuž 2011).

Vendar pa se iz dežele pod Alpami niso le izseljevali, vanjo so se tudi priseljevali. V celotnem srednjem veku je fevdalna gospoda na različne konce Slovenije naseljevala nemške kmete s Koroške in iz vzhodne Tirolske. Največje naselitveno območje je bilo območje Kočevja, kjer se je po več kot šeststo letih ohranil nemški jezikovni otok. S koncem srednjega veka se priseljevanje iz nemško govorečih dežel nikakor ni zaustavilo. Vse do prve svetovne vojne so se k nam priseljevali bankirji, uradniki, trgovci ipd. (ibid.). V šestdesetih letih prejšnjega stoletja se je Slovenija, ki je bila pred vojnama predvsem agrarna dežela, izrazito industrializirala (glej Josipovič 2006). K nam so se v okviru Jugoslavije priseljevali delavci in njihove družine, vendar to razumemo kot notranje migracije. Od leta 1950 do razpada Jugoslavije leta 1991 se je v Slovenijo priselilo in v njej ostalo okrog 186.000 ljudi, kar je predstavljalo skoraj 10 % celotne populacije. Po osamosvojitvi Slovenije so se migracijski tokovi iz republik nekdanje Jugoslavije ohranili. Največ se jih je preselilo iz Bosne in Hercegovine, Srbije, Makedonije, s Hrvaške in s Kosova. V zadnjih desetletjih odpiranje meja znotraj Evropske unije povečuje mobilnost delavcev, študentov in predvsem mladih, visoko izobraženih ljudi z ambicijami po karieri in boljšemu plačilu v tujini.

Migracije so normalen sestavni del človeških družb skozi celotno človeško zgodovino, vezane s kombinacijo gospodarskih, političnih in socialnih dejavnikov v migrantovi državi izvora (dejavniki odbijanja) ali v ciljni državi (dejavniki privlačevanja).

Napotki za reševanje

1. Razlogi za migracije so različni; v grobem jih razdelimo na 3 skupine: gospodarski ali ekonomski razlogi (z namenom izboljšanja materialnih razmer: npr. zaposlitev, kariera), socialni in osebni (npr. družinski, zdravstveni, klimatski, ljubezen) ter politični in verski (npr. zaradi nemirov, nasilja, vojn ipd.).
2. Spodbudite učenke in učence, da spregovorijo o morebitni individualni izkušnji z migracijo.
3. Etnične skupine, ki prebivajo na področju Slovenije, so: Slovenci (83,06 %), Srbi (1,98 %), Hrvati (1,81 %), Bošnjaki (1,10 %), Muslimani (v smislu etnične skupine) (0,53 %), Madžari (0,32 %), Albanci (0,31 %), Makedonci (0,22 %), Črnogorci (0,14 %), Romi (0,17 %), Italijani (0,11 %). Avstrijci, Čehi, Nemci, Poljaki in Rusi predstavljajo manj kot 0,1 % prebivalstva, pri 8,90 % populacije pa je podatek neznan/niso želeli odgovoriti (Dolenc, Žnidaršič 2002).
4. Seznam Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije kaže, da na svetu skorajda ni države, v katero se ne bi odselil vsaj en Slovenec. Pred letom 1940: cilj predvsem prekomorske celine (Severna in Južna Amerika, Avstralija), po letu 1955: množično razseljevanje po Evropi (Švica, Nemčija, Švedska itd.). V zadnjih petih letih: selitve v tri smeri: največ na sever, manj na zahod in jug. Zdaleč največ se jih je odselilo v Nemčijo. Na drugem mestu je Avstrija, bistveni ciljni državi sta tudi Bosna in Hercegovina ter Hrvaška.
5. Prva oseba: Pedro Opeka, potomec argentinskih Slovencev, misijonar na afriškem otoku Madagaskar, Nominacija za Nobelovo nagrado za mir. Druga oseba: Angelika Mlinar, koroška Slovenka, doktorica prava, poslanka v avstrijskem zveznem parlamentu
6. Prva oseba: Marija Šestak, Srbija, atletinja, slovenska rekorderka v troskoku. Druga oseba: Edward Clug, Romunija, vodi baletni ansambel v Mariboru, Nagrada Prešernovega sklada (2005), Glazerjeva listina (2008).

Literatura, viri

Dolenc, D., Žnidaršič, E. (2002). Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, Slovenija, http://www.stat.si/popis2002/gradivo/POPIS-2002-PSO1.pdf (16. 7. 2013).

Josipovič, D. (2006). Učinki priseljevanja v Slovenijo po drugi svetovni vojni. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Klinar, P. (1993). Ekonomski, socialni in politični položaj imigrantov. Slovenija in evropska konvencija o človekovih pravicah: zbornik referatov domačih strokovnjakov in ekspertov Sveta Evrope na kolokviju dne 10., 11. in 12. junija 1992 (ur. Jernej Rovšek). Ljubljana: Svet za varstvo človekovih pravic in temeljnih svobošči, 91–100.

Mlekuž, J. (2011). ABC migracij. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, http://isi.zrc-sazu.si/eknjiga/ABCmigracij.pdf (16. 7. 2013).

Priseljevanje in izseljevanje na slovenskem ozemlju – delovni list

1. Naštej različne razloge za selitve.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

2. Imaš kakšnega sorodnika, prijatelja, znanca, ki se je izselil iz Slovenije/priselil v Slovenijo? Kakšni so bili njihovi motivi za selitev?

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

3. Kdo vse poleg Slovencev prebiva v Sloveniji?

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

4. Kam vse se izseljujejo Slovenci?

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

5. Na spodnjih fotografijah sta dva uspešna Slovenca, živeča v drugih državah. Ugotovi, kdo sta in s čim se ukvarjata.

Izbiraj med spodnjimi informacijami in jih pripiši k ustreznima fotografijama:

Pedro Opeka
koroška Slovenka
misijonar na afriškem otoku Madagaskar
poslanka v avstrijskem zveznem parlamentu

Angelika Mlinar
potomec argentinskih Slovencev
doktorica prava
Nominacija za Nobelovo nagrado za mir

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Si že slišal/-a za ti osebi?

6. Na spodnjih fotografijah sta dve znani osebi, ki sta se priselili v Slovenijo. Pod fotografiji napiši, kdo sta in na kakšen način prispevata k razvoju slovenske družbe in njeni prepoznavnosti v tujini.

Marija Šestak
Romunija
vodenje baletnega ansambla
slovenska rekorderka

Edward Clug
Srbija
atletika
Nagrada Prešernovega sklada (2005), Glazerjeva listina (2008)

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

2
MIGRACIJSKA GIBANJA NA ITALIJANSKEM OZEMLJU

Cilji delavnice:

- Usvojiti prva spoznanja o sedanjih in preteklih migracijskih tokovih v čezmejnem italijansko-slovenskem območju.
- Usvojiti glavne kompetence raziskovanja bibliografije, spletnih gradiv in terenskega raziskovanja, in sicer v povezavi z migracijami (npr. uradni viri – sedanji in pretekli mediji).

Migracijski tokovi so stalnica človeštva: mobilnost in stalno prebivanje sta dve človekovi antropološki eksistencialni stanji. Pokrajine obmejnega pasu med Italijo in Slovenijo so od nekdaj območje, kamor prihajajo in od koder odhajajo migranti. Ta prostor je stičišče migracijskih tokov (notranjih in zunanjih, vhodnih in izhodnih, začasnih, sezonskih, krožnih, stalnih itd.) in različnih kulturnih izkušenj. Izoblikovale so ga zgodbe, spomini in identitete tega ozemlja ter migrantov, ki so tukaj živeli v preteklosti, ki v tem prostoru živijo danes in bodo tu živeli v prihodnje.

Pri izhodnih migracijskih tokovih iz Italije v zadnjem obdobju je mogoče razlikovati več faz. Prva je bila migracijska faza med 19. in 20. stoletjem, ko so se Italijani množično selili po italijanskem polotoku s podeželja proti mestom in tudi iz svoje države prek oceana v Severno in Južno Ameriko. Številne so bile notranje migracije in izselitve v sosednje države med obema vojnama. Po drugi svetovni vojni so Italijani zaradi rastoče industrializacije in urbanizacije odhajali s podeželja v večja mesta in v evropske države: Švico, Belgijo, Nemčijo, Francijo pa tudi dlje, v Avstralijo in Ameriko.

V devetdesetih letih so nastale nove vrste migracij. Mladi izseljenci (stari od 20 do 40 let), pogosto srednje/visoko izobraženi, so odhajali v Veliko Britanijo, Španijo, Francijo, Nemčijo, Belgijo ali v ZDA. Tisti migranti, ki so obmejno območje med Italijo in Slovenijo samo prečkali ali se tja vrnili po odhodu z italijanskega ozemlja, so prihajali z različnih območij: Romi (v romskem jeziku »človek«), Sinti in Camminanti so prisotni v Italiji od srednjega veka in so pretežno stalni prebivalci; 60 % jih je italijanskih državljanov. Od nekdaj je prihajalo precej priseljencev tudi iz območja nekdanje Jugoslavije; po začetku vojne na Balkanu se je migracijski tok še okrepil. Ko so se v sedemdesetih letih vrnili italijanski migranti, ki so zapustili državo, so v obravnavane pokrajine začeli prihajati tudi prebivalci Magreba, Kitajci in migranti iz zahodne Afrike; od začetka devetdesetih let prihajajo ljudje tudi iz Azije, Turčije, Južne Amerike in Vzhodne Evrope. Precejšen je bil tok Romunov po vstopu države v Evropsko unijo (EU) leta 2007, zato ni naključje, da so Romuni najštevilčnejša priseljenska skupnost v italijanskih pokrajinah, vključenih v projekt (izjema so moški iz bengalske skupnosti, večinoma živeči v pokrajini Gorica, in moški ter ženske iz srbske skupnosti, večinoma živeči v pokrajini Trst).

Italija ima dolgo tradicijo izseljevanja: zelo visoko število italijanskih državljanov ima stalno prebivališče v tujini, zato so vpisani v Matični register italijanskih državljanov s stalnim prebivališčem v tujini – AIRE. Država beleži tudi novejši val migracij (v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja), če upoštevamo npr. notranje migracije z juga na sever in obratno ter selitve iz podeželskih predelov v mestna okolja, ki so se dogajale predvsem v medvojnem obdobju in v drugem povojnem obdobju.

Današnji delež priseljencev (v primerjavi s celotnim prebivalstvom v obravnavanih pokrajinah znaša od 7 % do 11 %) in socialne politike, namenjene medkulturnemu dialogu med skupnostmi, nujno vodijo v fazo eksperimentiranja, rasti in utrjevanja skupnega življenja, in to v okoliščinah, ki se nenehno spreminjajo tako na globalni ravni (na Zemlji je 214 milijonov migrantov, od tega 32 milijonov v Evropski uniji) kot z vidika socialno-demografskih značilnosti novih priseljencev. Od približno petih milijonov zakonitih priseljencev v Italiji jih je več kot 20 % mladoletnih (od tega so štirje od desetih rojeni v Italiji); prav tako stalno raste število narodnostno mešanih družin.

Napotki za reševanje

- Ugotovite, katere so glavne ciljne države za italijanske izseljence v drugem povojnem obdobju; katere so zgodovinske motivacije čezmejnih istrskih diaspor in priseljevanja prebivalcev Magreba v Italijo. Uporabite literaturo in spletne vire.
- Preučite migracijske pojave v deželi, pokrajini, državi ter izvore družin. Opravite intervjuje s priseljenci, zberite fotografije in pisma. Ugotovite razloge za selitve in njihove posebnosti (gospodarske migracije/politične/demografske; zgodovinsko obdobje; destinacije in vrste migracij: stalne, začasne, sezonske; migracijske verige). Pripravite povzetek/predstavitev (zemljevid ali interaktivno predstavitev) preučenega ljudskega izročila in pisnih virov. Priporočamo delo v skupinah.
- Učitelj naj uvede temo migracij s filmskimi pripovedmi in naj spodbudi razpravo med dijaki s primerjavo preteklih in današnjih migracijskih gibanj; uporabi naj DVD Viaggi nelle storie – Frammenti di cinema per narrare – DVD Migrare (Potovanja po zgodbah – Kinematografski pripovedni odlomki – DVD Migracije).
- Rešitve nalog: 1. Glavne skupnosti v Italiji (na dan 31. 12. 2010): Romunija: 968.576; Albanija: 482.627; Maroko: 452.424; Kitajska: 209.934; Ukrajina: 200.730; Filipini: 134.154; Moldavija: 130.948 itd. 2. a) 214 milijonov, od teh kar 32 samo v EU; b) je manjšina, ki zajema skupnosti Romov, Sintov in Caminantov, ki jih je v EU približno 11 milijonov; c) mladoletnikov je več kot 20 %, štirje od desetih so rojeni v Italiji, 6. a) skupaj približno 27 milijonov; b) kar 58 milijonov.

Literatura, (spletni) viri

ALTREITALIE www.altreitalie.it in AMMER http://www.ammer-fvg.org/ita/index.asp.
Audentino, P., Tirabassi, M. (2008). Migrazioni italiane – Storia e storie dall'Ancien régime a oggi. Milan: Bruno Mondadori.
Bevilacqua, P., De Clementi A., Franzina, E. (2001-2002). Storia dell'emigrazione italiana, Vol. I *Partenze, Vol. II *Arrivi. Donzelli.
CESTIM www.cestim.it in DOSSIER Caritas-Migrantes 2012.
HOMO SAPIENS www.homosapiens.net.
ISMU www.ismu.org e http://fondazione.ismu.org/viagginellestorie.
ITALIA www.integrazionemigranti.gov.it UNAR www.unar.it ISTAT www.istat.it.
Stella, G. A. (2003), L'orda. Quando gli albanesi eravamo noi. Milan: Rizzoli.
UE www.emn.europe.eu, ACNUR www.unchr.it e IOM www.iom.com.

Migracijska gibanja na italijanskem ozemlju – delovni list

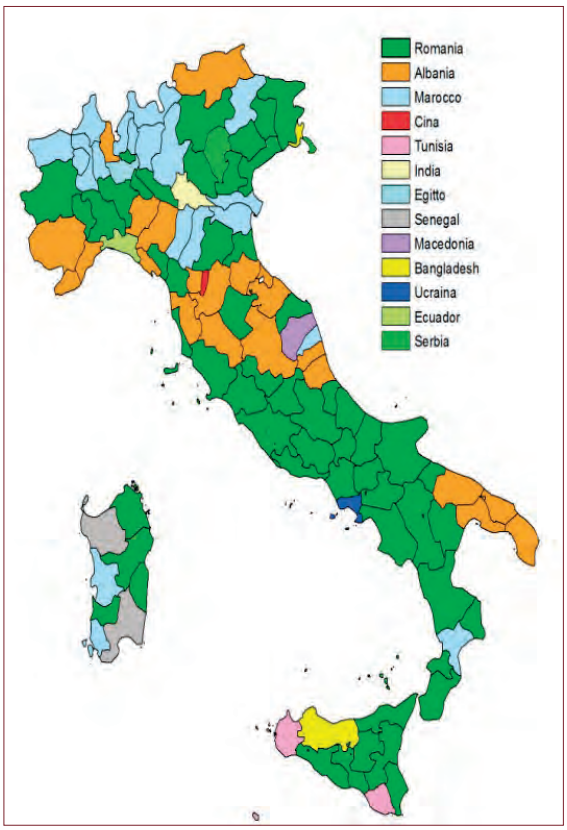

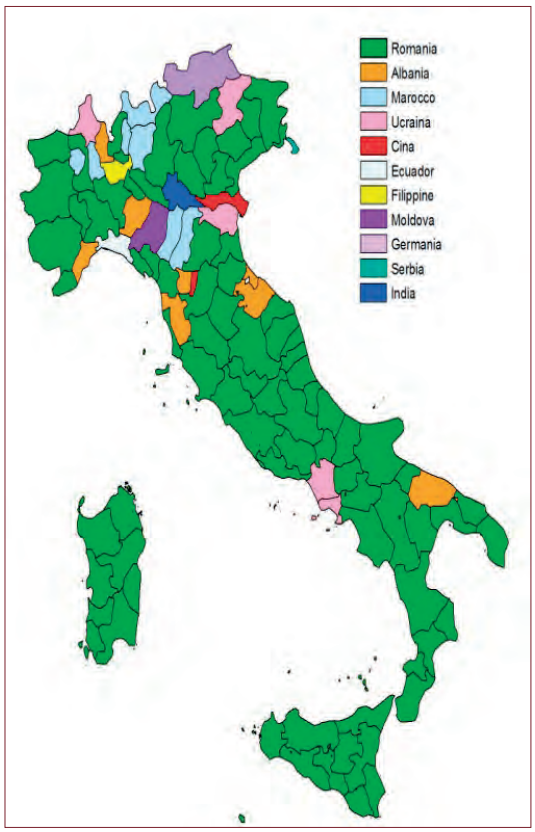

1. Zgornja zemljevida prikazujeta države, iz katerih prihaja večina tujcev, ki živijo v Italiji 1. 1. 2011 (levo moški/desno ženske) (Vir: ISTAT). Pokrijte legendo in z vsako barvo povežite eno državljanstvo (npr.: Večinska priseljenska skupnost v Italiji je na obeh zemljevidih zelene barve. Katero državljanstvo imajo ti priseljenci?)

2. Iz uradnih in posodobljenih statističnih virov na spletu razberite naslednje podatke:
   a) Koliko je migrantov po svetu, koliko v EU?

   . . . . . .

   b) Katera manjšina je najštevilčnejša in najmanj priznana v EU?

   . . . . . .

   c) Koliko odstotkov od skoraj petih milijonov priseljencev, ki redno živijo v Italiji, je mladoletnih in koliko jih je rojenih v Italiji?

   . . . . . .

3. Izberi eno priseljensko skupnost, ki živi na tvojem ozemlju, in z nekaj sošolci izvedi intervju (avdio/video) s priseljencem. Analiziraj razloge in motivacijo za njegovo selitev in pripravi povzetek/predstavitev (zemljevid/interaktivna predstavitev), s katerim boš prikazal/-a potovanje te osebe.

4. V razredu si oglejte odlomek iz filma Giannija Amelia Poveri noi (Ubogi mi) [Viaggi nelle storie – Frammenti di cinema per narrare – DVD Migrare / Potovanja po zgodbah – Kinematografski pripovedni odlomki – DVD Migracije], potem pa se s sošolci pogovorite o tem. Določite nekatere stereotipe, s katerimi so švicarski državljani identificirali Italijane v Švici po drugi svetovni vojni. Primerjajte te stereotipe s sodobnimi medijskimi podobami priseljencev, ki živijo v Italiji danes. Delajte v skupinah po štiri.

5. Spodaj je nekaj odlomkov iz člankov o Italijanih v ZDA med koncem 19. in začetkom 20. stoletja:
   »Italijani nižjih slojev so bili vedno berači. Zdi se, da jih veliko to dela, ker jim je to všeč. Ta nacionalni običaj je izredno ponižujoč za višje sloje, ki skušajo pojav razložiti na vse mogoče načine, razen na tistega, ki je res pravi: obstaja namreč globok beraški duh, ki je nastal v stoletjih nevednosti, odvisnosti in revščine.« (New York Times, 26. 9. 1878)
   »Zdi se, da so na splošno pošten sloj, vendar jih stalno kličejo na sodišča zaradi prepirov, nasilja, poskusov umora.« (New York Times, 5. 3. 1882)
   »Kdor daje miloščino, pravi, da se mnogi izkrcajo tukaj z ekstravagantnimi idejami o tem, kaj se jim bo zgodilo. Zdi se, da takoj iščejo pomoč s tem pristopom: 'Tukaj smo. Kaj nameravate narediti za nas?' In še vztrajajo, kot bi jim bili dolžni pomagati.« (Century Magazine, december 1913)
   Primerjajte te novinarske prikaze z nekaterimi sodobnejšimi časopisnimi članki, ki opisujejo priseljenske skupnosti v Italiji. Delajte v skupinah po štiri.

6. Povej, kaj misliš:
   a) Koliko Italijanov se je izselilo med letoma 1870 in 1980?

   . . . . . .

   . . . . . .

   b) Koliko je bilo domorodnih Italijanov po svetu leta 1988 (do 4. generacije)?

   . . . . . .

   . . . . . .

3
IDENTITETA: SPREMINJAJOČA SE IN MNOGOPLASTNA

Cilji delavnice:

- Sestavljena identiteta.
- Identitete so raznovrstne, odvisne od kontekstov in odnosov.
- Identiteta ni nekaj, kar bi posameznik osvojil enkrat na določeni razvojni stopnji, temveč se nenehoma dogaja, spreminja, dograjuje.

Ideja identitete se pojavi že v antičnih besedilih (napis »Spoznaj samega sebe« v preročišču Delphi) in se skozi zgodovino uporablja tako v vsakdanjem življenju kot v mnogih znanstvenih disciplinah, v katerih jo obravnavamo kot psihološki, sociološki, antropološki, etnološki, umetniški in tudi kot literarni pojem. V družboslovni literaturi in leksikonih, slovarjih ter enciklopedijah najdemo njen tako filozofsko-epistemološki kakor tudi sociološko-antropološki pomen (Medica 2004).

Južnič (1993: 5) razlaga identiteto kot »občutenje in sidrišče človekovega obstajanja, pripadanja, ukoreninjenosti«. Glede na pomensko razvejenost loči Južnič dve vrsti identitete: osebno oziroma individualno in skupinsko. Osebna identiteta se nanaša na posameznika in je sestavljena iz avtoidentifikacije in identifikacije, ki jo posamezniku določa družba, medtem ko je skupinska identiteta povezana z neizogibno potrebo človeka po pripadnosti neki skupini, z njegovo sociabilnostjo (Milharčič Hladnik, Lukšič Hacin 2011). Slednja je lahko toliko heterogena, kolikor je heterogena pripadnost različnih članov neke družbe. Naše identitete so torej raznovrstne. Na podlagi spola, državljanstva, geografskega porekla, poklica, zanimanja, družbenega sloja ipd. smo člani različnih skupin, ki jim pripadamo. Zaradi večplastnosti avtoidentificiranja je identiteta neustaljena in se mnogokrat prekriva z drugimi vrstami skupinskih identitet. Ena izmed njih je tudi »premakljiva identiteta«, do katere pride zaradi mobilnosti sodobne razvite družbe (Južnič 1993). V to gibanje je med drugim vključeno tudi spreminjanje položaja posameznika v procesih družbenih sprememb in njegove fizične mobilnosti, npr. migriranja.

Za migrante je značilno, da ima njihova identiteta v novem okolju toliko možnosti, kolikor je razlik (etničnih, kulturnih itd.) med njimi in domačini (Medica 2004). Značilno je tudi, da so v migracijskem kontekstu identitetne spremembe občutljivejše, saj identiteto določajo tudi družbeno-politične ovire, predsodki, (negativni) odnos večinskega okolja do priseljencev ipd. Prav tako pa v novem okolju prihaja do sestavljanja identitet, kar v Združenih državah Amerike označujejo s terminom »hyphenated identity«. Termin t. i. »zvezajene« identitete je v slovenski prostor leta 2006 vnesla Mirjam Milharčič Hladnik, v ZDA pa je nastal konec 19. stoletja in velja za priseljence, ki čutijo pripadnost tako kulturi in deželi, iz katere so prišli, kot tudi deželi in kulturi, v katero so se preselili. Termin »zvezajene« oz. sestavljene identitete se uporablja tudi v prenesenem pomenu za moderno poimenovanje identitete kot večplastne, hibridne, fluktuirajoče (Milharčič Hladnik 2004).

Vsaka oseba je torej mnogovrstna. Nekdo je tako lahko hkrati nemški državljan slovenskega porekla, kristjan, vegetarijanec, učitelj, ljubitelj ameriškega nogometa, amaterski gledališki igralec, zbiralec starin itd., ne da bi to sprožalo protislovja. Tekom življenja pa se naša zanimanja,

pripadanja različnim prostorom in skupinam tudi spreminjajo, zato se spreminja in dograjuje tudi naša identiteta.

Napotki za reševanje

Delavnica o spreminjajoči se in mnogoplastni identiteti se opira na življenjsko zgodbo o slovenskem filmskem in televizijskem režiserju, scenaristu, pisatelju, pesniku in kolumnistu Goranu Vojnoviću. Namenjena je predvsem razmisleku in pogovoru o raznovrstnosti identitet, o identiteti kot procesu nastajanja in o subjektivni komponenti identitete. Učenke in učenci naj razmislijo tudi o sebi in o svoji identiteti.

Literatura, viri

Južnič, S. (1993). Identiteta. Teorija in praksa. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Medica, K. (2004). Identitetna pojmovanja – med lokalnim in globalnim. Monitor ISH, 6/1, 139–151.

Milharčič Hladnik, M. (2004). Ohranjanje etnične identitete in tradicije med slovenskimi izseljenci in njihovimi potomci v Združenih državah Amerike. Dve domovini/Two Homelands, 19, 121–140.

Milharčič Hladnik, M. (2011). In-in. Življenjske zgodbe o sestavljenih identitetah. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, http://www.medkulturni-odnosi.si/, Publikacije projekta, Izdane (2. 7. 2013).

Milharčič Hladnik, M., Lukšič- Hacin, M. (2011). Identitete, pripadnosti, identifikacije. Medkulturni odnosi kot aktivno državljanstvo (Marina Lukšič Hacin, Mirjam Milharčič Hladnik, Mitja Sardoč). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 31–40, http://www.medkulturni-odnosi.si/, Publikacije projekta, Izdane (2. 7. 2013).

Identiteta: spreminjajoča se in mnogoplastna – delovni list

Goran Vojnović

- slovenski filmski in televizijski režiser ter scenarist, pisatelj, pesnik in kolumnist
- romana Čefurji raus! in Jugoslavija, moja dežela, film Piran/Pirano
- potomec priseljencev

Iz njegove življenjske zgodbe o sestavljenih identitetah in o osebni migracijski izkušnji:

»Moja starša sta se spoznala med študijem v Ljubljani, s tem da je bilo njuno doživljanje odhoda na študij v drugo republiko različno: mama ga ni dojemala kot nič posebnega, itak je šlo pol njenih sošolcev v Zagreb, pol pa v Ljubljano. In življenje v Ljubljani je zelo podobno življenju v Puli, ki je tudi mesto, sicer pomorsko, mediteransko, ampak mesto, ki funkcionira na podoben način, kot funkcionira Ljubljana. Tudi jezik ji je bil bliže, hitreje se ga je naučila, medtem ko je bil za očeta to kar velik prehod; iz manjšega bosanskega mesta, iz ruralnega okolja prvič v življenju v veliko mesto. Zanj je bil to cel dogodek; odhod v Ljubljano, v študentsko naselje, ki je bilo takrat podružnica zveze neuvrščenih. Po mojem takšne multikulturnosti, kot je bila v študentskem naselju, v Ljubljani ne bomo imeli nikoli več. Ker tam je bilo ogromno ljudi iz vse Jugoslavije, ki so ali ostali ali pa se vrnili, pa še ogromno ljudi iz vseh koncev sveta. … Če si bil na Fužinah, si živel v prijetnem vakuumu, kjer so te na drugačen način spraševali, kdo si, kaj si. Če si bil čefur, si bil del večine, saj so bili vsi vsaj napol čefurji. Nismo imeli tega, da bi bili Slovenci proti čefurjem – to je bilo nemogoče, ker smo bili vsi nekako pomešani, premešani. Ogromno je bilo mešanih zakonov, kjer so bili malo čefurji, malo Slovenci. Do osmega razreda sem bil torej v vakuumu in nisem imel težav. Poleg tega sem treniral košarko in tudi tam na Slovanu nas je bilo polno takih, ki smo bili mešani. Od prvih deset nas je bilo vsaj kakih pet ali šest, recimo, takih in drugačnih čefurjev. … Jaz sem čefur iz Fužin. Ne čefur iz Bosne, ne čefur iz Srbije, ampak čefur iz Fužin. … Ugotavljamo, da je vseeno malo več čefurjev, kot smo mislili. Ljudje tega ne skrivajo več in enostavno priznajo: »Saj jaz imam neke korenine. … Saj imamo vsi neke korenine …« Če v Evropi nimaš mešanih korenin, si že čuden. … Vsak pri nas, vsak, ki tukaj živi, ima svojo zgodbo in svoj pogled na čefurstvo in postavijo te v neprijeten položaj, ko ti rečejo, zdaj pa povej, ali si Slovenec ali čefur.

Zanimiv primer je bil, ko je Milenko Ačimović na vprašanje, za koga bo navijal na tekmi med Slovenijo in Srbijo, odgovoril, da za Jugoslavijo. In vsi so ga napadli, češ igral si za slovensko reprezentanco, kaj pa je zdaj to! Potlej se je on opravičeval in bilo mu je nerodno in je rekel, da seveda bo navijal za Slovenijo in tako naprej. Na najlažji način se je izvlekel ven. Kar je hotel povedati – in kar bi moral povedati – je to, da ima on kot Mile Ačimović, čigar sestra je poročena s kapetanom srbske reprezentance; ki ima starše Srbe; ki je igral za Crveno Zvezdo in se od tam podal v

svet in si s tem zagotovil eksistenco, vso pravico navijati in za Slovenijo in za Srbijo. Da ima vso pravico navijati tudi za Srbijo in da se ima vso pravico imeti tako za Slovenca kot za Srba in kot tak igrati za slovensko reprezentanco. In to super igrati! Ampak tega on ni znal artikulirati in je raje rekel: »Saj bom navijal za Slovenijo, samo pustite me na miru.« Verjetno se je prav odločil, ker ljudje niti ne bi razumeli, da je on in Slovenec in Srb, in bi si samo obtoževanje in zmerjanje nakopal na glavo. Že tako si ga je, pa se je potlej, ajde, pomirilo. Nekateri nočejo videti, da ima nekdo dvojno identiteto in tudi vso pravico do nje in da če si ti Mile Ačimović, je nekaj čisto navadnega, da imaš čustva do Slovenije in do Srbije. Kdo, če ne on? Če je njegov svak in hkrati najboljši prijatelj kapetan srbske reprezentance, seveda bo za srbsko reprezentanco navijal. Če ti je Srbija toliko omogočila v življenju, kot je njemu, seveda boš navijal za njih!

Da bi tak, kot sem jaz, ki ima neko nedojemljivo identiteto, lahko komu to razložil – razen na način, da preštejem vse svoje in začnem razlagati spet od začetka: da so bili moji predniki po maminem očetu pol Ukrajinci in pol Poljaki, babica je bila Muslimanka in v delu njene družine so potomci Turkov, oče je bil pa Srb, ampak tudi govorijo, da so neki Hercegovci ali Črnogorci. Moja mama je živela v Puli in se ima za Puljčanko, ampak ni Hrvatica. Tudi rojena ni na Hrvaškem, pač pa v Sarajevu. Kako zdaj to razložiti, da bi kdo dojel?« (Milharčič Hladnik 2011: 31–44).

1. Razmisli o Goranovem pogledu na migracije in »čefurstvo«. Kaj si iz njegove življenjske zgodbe razbral/-a o sestavljenih identitetah?

   . . . . . .

   . . . . . .

2. Poveži tipe identitet z ustreznimi pojmi:

spolna identiteta	Evropejec, Balkanec, Slovenec, »Fužinar«
profesionalna identiteta	ateist
nacionalna identiteta	Slovenec
etnična identiteta	moški
geografska identiteta	režiser, scenarist, pisatelj, kolumnist
verska identiteta	sestavljena identiteta (po očetu Bošnjak, po mami Hrvat, v srcu Balkanec, rojen v Sloveniji)

3. Identitetni krog: razmisli o sebi in o tem, kaj te opredeljuje. Na sredino vpiši svoje ime, v ostale kroge pa pomembne vidike svoje identitete. Kaj te opredeljuje? Tvoj opis lahko opisuje vse: albanska Slovenka, ljubiteljica glasbe, sestra, športnica, pianistka itd.

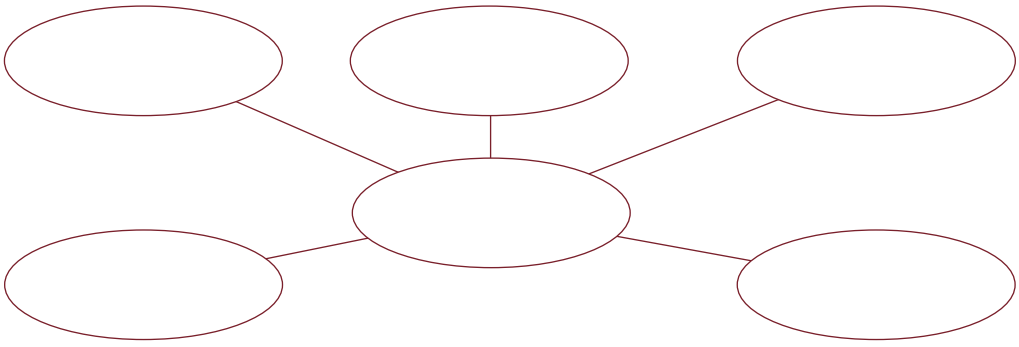

4
IDENTITETA SKUPINE

Cilji delavnice:

- Posamezno in v skupini razmisliti o lastni identiteti in identiteti drugih, razvijati zmožnost problematiziranja in analize kompleksnosti teme.
- Seznaniti se z večplastnimi identitetami, ki jih ima vsaka oseba.

Naše identitete so pluralne: spol, državljanstvo, geografsko poreklo, socialni sloj, politična usmeritev, poklic, prehrambene in duhovne navade, zanimanja. Zaradi teh značilnosti pripadamo različnim skupinam; slednje pripadajo nam in nam dodeljujejo več specifičnih identitet, čeprav nobena od teh ni naša edina kategorija pripadnosti. Identiteta je torej odvisna od kontekstov in odnosov: spremeni se lahko glede na kontekst, na vlogo, ki jo nameravamo imeti v takem kontekstu, na položaj, ki ga lahko določimo sami ali ne in ga odigramo (ali nas drugi s svojimi identitetami privedejo do tega, da ga odigramo) v okviru mreže odnosov in percepcij, v katere smo vpeti in v katerih smo aktivni. Ista oseba je lahko brez vsakršnega protislovja: ameriški državljan, karibskega porekla, ateist, privrženec napredka, vegetarijanec, učitelj, romanopisec, obetajoč igralec amaterskega nogometa, heteroseksualec, podpornik pravic homoseksualcev, naravovarstvenik in ljubitelj gledališča.

Napotki za reševanje

- Analizirajte avtobiografske pripovedi mreže G2-druge generacije in fotografskega albuma »l'Italia sono anch'io« (Italija sem tudi jaz). Uporabite literaturo in spletne vire.
- Ugotovite osebne identitete in identitete razreda s primerjavo različnih pripadnosti posameznega dijaka: pripravite povzetek/predstavitev vseh identitetnih elementov, ki sestavljajo skupno identiteto razreda. Priporočamo delo v skupinah.
- S pomočjo DVD-ja Viaggi nelle storie – Frammenti di cinema per narrare – DVD Migrare, Crescere, Famiglia (Potovanja po zgodbah – Kinematografski pripovedni odlomki – DVD Migracije, Odraščanje, Družina) naj učitelj uvede temo pluralnih identitet s predlaganimi filmskimi pripovedmi in spodbudi dijake, naj izpovedo svoja čustva, doživetja in mnenje o tem.
- Rešitev 4. naloge: »Avtoportreta« Nadirja Nourija in Krystyne Smigielske (družinski dom v Mestrah, maj 2012, fotografije in intervju: Moreno De Toni).

»Ime mi je Nadir Nouri, sem alžirski državljan z italijanskim državljanstvom, rojen sem v kraju Constantine [Qusanṭīnah] v Alžiriji. Sem nedejaven musliman, govorim arabsko, francosko, italijansko. Takoj ko sem prišel v Italijo, mi je bila všeč: moj prvi postanek je bil v deželi sonca, v Neaplju … »Vidiš Neapelj in potem umreš« … Resnično LEPA DEŽELA. Neapeljčani imajo srce, veliko kot ocean. Počutil sem se, kot bi bil doma, svoboden. Takoj sem začel iskati zaposlitev. Zaposlil sem se kot krojač, imel sem srečo in začel sem novo življenje: nova država, nov jezik, nova kultura, novi ljudje. Verjemite, vredno je spoznati to zemljo … Prišel sem, ko sem imel 22 let, zdaj jih imam 44, pa bi to spet naredil, takoj bi odšel! Leta '96 sem spoznal Krystyno in sedaj živiva tu v Mestrah z otroki. Otroke peljeva v obe izvorni državi, na Poljsko in v Alžirijo. Jaz rad živim v miru, kot tukaj v Mestrah, a tudi v kaosu, med ljudmi, kot v Constantinu ali Neaplju. Integrirali

smo se, čeprav je ta beseda odveč, ničesar ni treba integrirati: jemo špagete z morskimi sadeži, njoke, pa tudi kuskus. Katero je moje mnenje o tej izkušnji? Jaz pravim, kdor lahko potuje, naj bo iz potrebe ali ne, mora vsaj enkrat v življenju poskusiti, da spozna, kaj pomeni živeti skupaj, učiti se in druge naučiti, kaj pomeni emigrirati. Upam, da so te besede koristne, NASVIDENJE!«

»Ime mi je Krystyna Smigielska. V Neapelj sem prišla s prijateljico leta '95 iz mesteca nedaleč od Varšave na Poljskem. Začela sem noč in dan delati kot skrbnica starejših. Na začetku sem zelo trpela zaradi oddaljenosti, potem pa sem počasi začela hoditi ven, spoznavati ljudi … Sprva je bil jezik ovira, odkrito naj povem, da sem se ga naučila predvsem zato, ker sem veliko gledala televizijo … Počasi sem se naučila jezika in začela spoznavati ljudi. Po petih letih sem prišla k Nadirju v Mestre in ustvarila sva si družino. V Neaplju sem se imela zelo lepo: na začetku me je kaos nekoliko motil, sedaj pa ga pogrešam, pogrešam glasbo, barve, zvoke, hrano, solidarnost! Vsako leto gremo z otroki na Poljsko in v Alžirijo. Potovati je treba, to izkušnjo je treba doživeti. Kdor tega ne naredi, izgubi polovico svojega življenja. Sprejeti je treba vsako novost. Če stvari dobro razumeš, jih zlahka sprejmeš.«

Literatura, viri

Bauman, Z. (2006). Vita liquida. Rim: Laterza.
Fabietti, U. (2000). L'identità etnica. Storia e critica di un concetto equivoco. Rim: Carocci.
http://www.litaliasonoanchio.it/index.php?id=517e.
ISMU www.ismu.org e http://fondazione.ismu.org/viagginellestorie.
Kapuściński, R. (2007). L'altro. Milan: Feltrinelli.
L'ITALIA SONO ANCH'IO http://album.litaliasonoanchio.it.
Maalouf, A. (2005). L'identità. Milan: Bompiani.
Remotti, F. (2007). Contro l'identità. Rim-Baru: Laterza.
RETE G2 www.secondegenerazioni.it.
Scego, I. (2010). La mia casa è dove sono. Milan: Rizzoli.

Identiteta skupine – delovni list

1. Na spodnji povezavi najdeš nekaj fotografskih in biografskih portretov oseb, ki živijo, študirajo in delajo v Italiji že več let. Z dvema sošolcema si izberi osebo, ki ti je posebno všeč. Skupaj napišite komentar, ki povzema vaše mnenje in občutke glede nekaterih elementov identitete, ki jih oseba izraža v opisu svojega življenja.
   L'Italia sono anch'io/Italija sem tudi jaz: http://album.litaliasonoanchio.it

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

2. Na spodnji sliki so prikazane nekatere identitetne pripadnosti vsakega posameznika:

Nariši podobno sliko tako, da v središče kroga postaviš svoje ime, ob robovih pa svoje pripadnosti oziroma identitete, zaradi katerih si enkratna oseba in hkrati pripadaš človeštvu kot vsi ostali.

3. S sošolci oblikuj identiteto svojega razreda tako, da združiš vse posamezne in osebne identitete v eno samo figuro, ki naj povzema razlike in enakosti vseh učencev.

4. Domišljijska vaja: zamisli si, od kod prihajata ti dve odrasli osebi, kje sta se srečali in spoznali, kje danes živita s hčerko Ines.

Ko končaš, primerjaj svoj opis z realnimi podatki, ki jih dobiš pri učitelju/-ici. Kaj te najbolj preseneča?

5
MIGRACIJE IN AVTOBIOGRAFSKE PRIPOVEDI

Cilji delavnice:

- Razviti sposobnost pripovedovanja in poslušanja.
- Razviti sposobnost analize in problematizacije migracijskih poti s pomočjo bibliografije in spletnih virov.

»Zgodbe ustvarjajo spremembe in preobrazbe, pripovedovanje je zelo pomembno, skoraj ontološko: s svojim obstojem na svetu smo po sili pripovedovalci, individuumi, ki pripovedujemo. Pripovedovati in biti pripovedovani je z vidika pedagogike v fazi odraščanja in odraslosti temeljnega pomena.« (Duccio Demetrio)

Pripovedovati zgodbo v prvi osebi, biti osebek pripovedi ali prispevati k »ustvarjanju« zgodovine z intervjuvanjem prič: to so »dogodki« sedanjosti, povezani s preteklostjo, dogodki, s katerimi se sprašujemo, kdo smo, si ustvarjamo svojo samopodobo, prikazujemo, kaj smo naredili ali kaj delamo, organiziramo »pripoved« o neki okoliščini, osebi, dejstvu itd. Na novo organiziramo svoje življenje ali življenje drugega, svojo izkušnjo ali izkušnjo drugega, skupaj s tistim, ki nas posluša ali ga poslušamo.

Ustno pričevanje in pripovedovanje sta temeljna spodbudna dejavnika pri iskanju subjektivnosti oseb na podlagi njihovih življenjskih izkušenj. Migracije, potovanja, neznani ljudje, oddaljeni kraji in spomini so gonilo pripovedi, ki z lahkoto najdejo pedagoški in antropološki prostor za ustvarjalnost in zmožnost učenja pri učencih.

V samostojnem prostoru lahko učenci spet pridobijo svojo pripovedno avtonomijo in sposobnost rekonstrukcije lastnih zgodb in zgodb drugih o potovanjih in migracijah: tako je mogoče zavestno poglobiti vse teme, povezane s »popolnim socialnim dejstvom«, kot je tisto, v katerega je vključena oseba, ki se giblje iz izvornega prostora v drugi, vsakič različen.

Napotki za reševanje

- V razredu analizirajte avtobiografske pripovedi o migracijskih poteh (Viaggi nelle storie/ Potovanja po zgodbah, Ammer, Memoro, Storie migranti itd.). Uporabite literaturo in spletne vire.
- Raziščite migracijske poti, ki jih najdete v razredu. Intervjuvajte priseljence (učenca ali nekoga iz njegove sorodstvene mreže), uporabite fotografije in pisma. Pripravite povzetek/ predstavitev (zemljevid ali interaktivno predstavitev) preučevane pripovedi in migracijskih poti, ki ste jih rekonstruirali na podlagi pripovedi. Priporočamo delo v skupinah.
- Z uporabo DVD-ja Viaggi nelle storie – Frammenti di cinema per narrare – DVD Migrare (Potovanja po zgodbah – Kinematografski pripovedni odlomki – DVD Migracije) naj učitelj uvede temo migracij s predlaganimi filmskimi pripovedmi. Učence naj spodbudi k pripovedovanju o lastni migracijski ali popotniški izkušnji.

Literatura, (spletni) viri

Altreitalie www.altreitalie.it in Ammer http://www.ammer-fvg.org/ita/index.asp.

Audenino, P., Tirabassi, M. (2008). Migrazioni italiane – Storia e storie dall'Ancien régime a oggi / Italijanske migracije – Zgodovina in zgodbe od obdobja Ancien régime do danes. Milan: Bruno Mondadori.

Bermani, C., De Palma, A. (2008). Fonti orali - Istruzioni per l'uso. Benetke: S.M.S. E. De Martino.

Bevilacqua, P., De Clementi, A., Franzina, E. (2001-2002). Storia dell'emigrazione italiana,Vol. I *Partenze, Vol. II *Arrivi. Donzelli.
Casellato, A. (2007). Il microfono rovesciato - Dieci variazioni sulla storia orale. Treviso: Istresco.
Duccio, D. (1994). Raccontarsi. L'autobiografia come cura di sé. Milan: Raffaello Cortina.
ISMU www.ismu.org in http://fondazione.ismu.org/viagginellestorie.
Lanzardo, L. (1989). Storia orale e storie di vita.Milan: Franco Angeli.
Maalouf, A. (2004). Origini. Milan: Bompiani.
Maalouf, A.(2005). L'identità. Milan: Bompiani.
MEMORO http://www.memoro.org/it/racconti.php.
Passerini, L. (1988). Storia e soggettività. Le fonti orali, la memoria. Milan: La Nuova Italia.
RADIO MIGRANTI http://www.radiomigranti.it/?cat=21.
Sclavi, M. (2003). Arte di ascoltare e mondi possibili. Milan: Mondadori.
STORIE MIGRANTI http://www.storiemigranti.org.

Migracije in avtobiografske pripovedi – delovni list

1. Na spodnjih povezavah najdeš nekaj pripovedi in zgodb, povezanih z migracijo. Z dvema sošolcema izberi tisto, ki ti je posebno všeč. Skupaj napišite komentar, v katerega vključite svoje vtise in občutke ob branju in to, kar vas je presenetilo.
   AMMER: http://www.ammer-fvg.org/ita/index.asp
   RADIO MIGRANTI: http://www.radiomigranti.it/?cat=21
   MEMORO: http://www.memoro.org/it/racconti.php
   STORIE MIGRANTI: http://www.storiemigranti.org

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

2. Na povezavi: http://www.ammer-fvg.org/ita/index_d.asp?Cont_ID=516 se lahko odpraviš na nekatera potovanja s svojimi sošolci. Izberi enega od treh glavnih obdobij migracijskih pojavov dežele Furlanije Julijske krajine in »celino« prihoda. Dostopaš lahko do biografij deželnih rojakov po svetu, si ogledaš fotografije in poslušaš intervjuje iz arhiva AMMER.

3. Ali lahko poveš krajšo zgodbo/anekdoto/epizodo o migraciji, ki si jo slišal oziroma si jo doživel/-a sam/-a in ki je nate naredila še posebej pozitiven in/ali negativen vtis?

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

4. Rad/-a potuješ? Kaj občutiš, ko potuješ v neznane kraje? Katere države/dežele si spoznal/-a med svojimi potovanji in kako si jih doživljal/-a?

5.* Intervjuvaj sorodnika in rekonstruiraj selitveno pot svoje družine. Nato v razredu pripravi povzetek/predstavitev (zemljevid ali interaktivno predstavitev) pripovedi priče in njenega potovanja.

6
FOTOGRAFIJE MIGRANTOV

Cilji delavnice:

- Razviti kritično sposobnost in sposobnost opazovanja fotografskih virov in vsebin, ki jih posredujejo.
- Razviti sposobnost analize in dekonstrukcije lastnih predstav na temo migracij.

Tako kot avtobiografsko pripovedovanje in ustno pričevanje so tudi fotografije izredni in dragoceni zgodovinski viri, iz katerih lahko marsikaj izvemo in jih je zato vredno ohraniti. Skupaj z ljudmi se selijo tudi fotografije in vsi predmeti, ki jih človek da v kovček, ko se odpravlja na potovanje ali se z njega vrača. Pogosto je mogoče od sorodnikov učenca pridobiti fotografije, pisma, razglednice, selitvene predmete, ki pripovedujejo o osebi/osebah na poti, o njihovih socialnih in antropoloških značilnostih ob odhodu in prihodu, o zvezah in čustvenih odnosih.

Napotki za reševanje

V razredu analizirajte fotografije migracijskih poti (AMMER, ORDA, L'ITALIA SONO ANCH'IO). Uporabite literaturo, spletne vire. Preučite nekatere fotografske portrete sorodnikov učencev (posamezni učenci, starši, stari starši itd.). Postavite hipotezo o izvoru fotografije, datumu, osebah na fotografiji, mestu fotografiranja, migracijskem scenariju.

Rešitve nalog:

1. http://46.137.91.31/web/catalogazione/search/SchedaDetail.aspx?TSK=F&ID=104680&g=5 Katalog AMMER. Fotografija F 104680 – Arhiv AMMER – Pokrajinski center za katalogizacijo in restavriranje kulturne dediščine.
4. M. Sherani: *»Ime mi je Sherani, sem Afganistanka, a živim v Italiji in sem prisotna v skoraj vseh socialnih omrežjih. Rodila sem se in odraščala v vojni. Afganistan je srce, Azija telo. Vojna je zato, ker se boriš za srce. Nimamo podtalja, ki ga imajo sosednje države, vendar na zahodu mejimo z Iranom in na vzhodu s Kitajsko, prek koridorja Vacan. Smo pot svile med Bližnjim in Daljnim vzhodom. To je pravi vrt, na katerem tuje sile izvajajo svojo hladno vojno in pri tem v prvi vrsti uporabljajo Afganistance. Na eni strani zahod (ZDA in EU), na drugi Kitajska, Rusija, Iran. Mi vmes. Pri petih letih sem zbežala iz Afganistana v Pakistan s starši, s svojo vasjo in z afganistanskimi šolami. Tudi ena cela univerza se je na novo postavila onstran meje. Sedeli smo na tleh. Brez stolov in klopi. V Afganistanu so šole bile in so še sedaj skoraj vedno zaprte. Učitelji zaslužijo približno 2.000 afganov, kar ustreza 40 evrom, s tem da je treba skrbeti za družino in plačati najemnino. Kljub temu so še danes polni navdušenja in upanja, da se bo nekega dne vse končalo. Učitelji so mladi z višjih šol. Lesa za gretje med hudimi zimami ni, kot tudi ne hrane za menze. Sedaj imam 20 let in s pomočjo štipendije študiram ekonomijo, natančneje podjetniško upravljanje. Govorim paštunščino in še jezike dari (perzijščino), urdu (med Pakistanom in Indijo) pa tudi arabsko, angleško in italijansko. Poleti ne študiram, delam za OZN, ki vedno potrebuje prevajalce. Delala sem tudi za USAid, za ministrstvo za kmetijstvo in za rehabilitacijo. Želela bi dokončati triletni študij, potem pa še specialistični in magistrski*

študij. Če bom imela srečo, bi rada pridobila še drugo univerzitetno diplomo. Nekoč se bom vrnila v svojo državo in delala za ministrstvo za gospodarstvo. Moje znanje bo koristno uporabljeno. Sanjati je dovoljeno, ali ne?«.

Slika je vzeta s spletne strani "http://album.litaliasonoanchio.it/?portfolio=m-sherani", album.litaliasonoanchio.it/?portfolio=m-sherani - S prijaznim dovoljenjem nacionalnega komiteja "Tudi jaz sem Italija".

Literatura, (spletni) viri

ALTREITALIE www.altreitalie.it in AMMER http://www.ammer-fvg.org/ita/index.asp.

Audenino, P., Tirabassi, M. (2008). Migrazioni italiane – Storia e storie dall'Ancien régime a oggi / Italijanske migracije – Zgodovina in zgodbe od obdobja Ancien régime do danes. Milan: Bruno Mondadori.

Bevilacqua, P., De Clementi, A., Franzina, E. (2001-2002). Storia dell'emigrazione italiana,Vol. I *Partenze, Vol. II *Arrivi. Donzelli.

Corti, P. (1999). L'emigrazione. Collana Storia fotografica della società italiana. Rim: Editori Riuniti.

L'ITALIASONOANCH'IO http://album.litaliasonoanchio.it.

SIAMO TUTTI MIGRANTI http://www.orda.it.

Fotografije migrantov – delovni list

1. Z dvema sošolcema analiziraj spodnjo fotografijo. Poskusi si zamisliti, kje in kdaj je bila posneta, ob kateri priložnosti, kdo je na njej: primerjaj svoje rešitve z rešitvami sošolcev. Skupaj poglejte informacije o fotografiji, ki vam jih bo posredoval/-la učitelj/-ica.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

2. Skupaj z dvema sošolcema ponovi vajo iz domišljije s fotografijami na spletni strani http://www.orda.it/rizzoli/stella/immagini/fotoitalia.spm: poglejte slike, prekrijte besedilo in poskusite razvozlati vsebino.

3. V zasebnem arhivu svoje družine ali sorodnikov poišči fotografijo s portretom skupine migrantov ali enega samega izseljenca: pokaži jo sošolcem v razredu in skupaj skušajte uganiti vse podatke, povezane s portretom (osebe, kraj in datum, migracijska faza, selitveni predmeti itd.). Na koncu povej, kdo je na fotografiji; kot so ti povedali tisti, ki so ti začasno posodili dragocen fotografski dokument.

4. Poskusi si zamisliti izvorno državo dekleta s fotografije, posnete pred nedavnim v Italiji. S sošolci in z učiteljem/-ico preberi njen avtoportret in zapiši svoje občutke in mnenje o prebranem.

7
INTEGRACIJA/VKLJUČEVANJE KOT DVOSMERNI PROCES

Cilji delavnice:

- Pojasniti termin integracija/vključevanje.
- Podpora pri vključevanju za odrasle in otroke priseljence.
- Organizacije, ki nudijo podporo pri vključevanju priseljencev.

»Za priseljenca ali priseljenko se šteje vsak tujec, ki v Sloveniji namerava ali dejansko prebiva vsaj eno leto« (Strategija ekonomskih migracij 2010: 1). Pristopi do vključevanja priseljencev v novo okolje nihajo od izključevalnih pristopov, pri katerih so priseljenci ločeni od preostalega prebivalstva, do asimilacijskih, ki ponujajo polno vključenost, a za ceno odpovedi prvotnemu jeziku in kulturi priseljencev, in večkulturnih pristopov, ki ponujajo oboje, polno vključenost in priznavanje kulturnih razlik. Medkulturni pristop izpostavlja ne le strpnost in sobivanje, ampak tudi enakopravno sodelovanje različnih kultur znotraj heterogene družbe (Castles, Miller 2009: 309; Rey-von Allmen 2011: 34–35).

Pri integraciji gre za dvosmerni proces prilagajanja tako priseljencev kot večinske družbe, pri čemer položaj priseljencev in večinske družbe ni uravnotežen: običajno ima večinska družba s svojo institucionalno strukturo in odnosom do priseljencev odločilnejši vpliv na potek in končni rezultat procesa. Gre za različne točke prehoda, skozi katere procesi integracije ne napredujejo z enako hitrostjo in enako intenzivnostjo, pa tudi ne vedno po enaki poti ali na enak način. Med številnimi dejavniki, ki spodbujajo ali zavirajo integracijske procese, so pomembni: pogoji v državi izvora; pogoji v državi sprejema; osebnostne lastnosti priseljencev in njihove sposobnosti upravljanja stresa in prilagajanje na spremembe; obstoj socialnih mrež v državi sprejema in možnost ohranjanja stikov s tistimi sorodniki in prijatelji, ki so ostali v domovini; možnost dolgoročne namestitve; obstoj ksenofobije in rasizma v državi sprejema; možnost prakticiranja kulture države izvora v javni sferi države sprejema (Bešter 2007: 109–113). Eden od možnih kriterijev za ocenjevanje integracijske politike za priseljence je raziskava MIPEX (migrant integration policy index). Pokriva sedem področij vključevanja: dostop do trga dela, združitev družine, izobraževanje, politično udejstvovanje, prebivanje za daljši čas, dostop do državljanstva, nediskriminacija (Huddleston 2011). Država z najbolje razvito integracijsko politiko za priseljence je Švedska; Slovenija je na 18., Italija na 10. mestu.

Tujci, ki niso državljani Evropske unije, so upravičeni do programov, ki zagotavljajo hitrejše vključevanje v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Republike Slovenije, in sicer do: brezplačnih programov učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo do 180 ur; programov medsebojnega poznavanja in razumevanja s slovenskimi državljani, informiranja v zvezi z njihovim vključevanjem v slovensko družbo. Leta 2010 je Ministrstvo za zunanje zadeve vzpostavilo spletno stran http://www.infotujci.si/, na kateri si lahko priseljenci v sedmih jezikih preberejo pomembne informacije o vstopu in bivanju, šolanju, socialnem in zdravstvenem varstvu, življenju v Sloveniji in nekaj osnovnih informacij o Sloveniji (Informacije za tujce 2010).

Otroci priseljenci so v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem vključeni takoj po priselitvi v Slovenijo in vpisu, ne glede na državljanstvo in pravni položaj staršev priseljencev. Zakonodaja

jim zagotavlja tečaj slovenščine, pouk maternega jezika in kulture, dveletno prilagojeno ocenjevanje. Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole (2011) ponujajo številne predloge za podporo pri vključevanju otrok priseljencev.

Napotki za reševanje

Predviden čas reševanja za delavnico sta dve šolski uri. Pri večini nalog je predvidena uporaba spletnih virov in ogled videoposnetkov, dosegljivih na spletu. Delavnica se lahko razširi in podaljša na več ur, še posebej, če vključimo osebne izkušnje učencev priseljencev, ki lahko predstavijo svojo perspektivo vključevanja (katere oblike podpore so dobili, kaj bi predlagali za izboljšavo pri vključevanju novih otrok priseljencev) in razredne izkušnje (kako so se počutili učenci, ko so dobili v razred otroka priseljenca, s katerimi izzivi so se soočili, katere vrste podporo so ponudili). *Če je mogoče, priporočamo obisk lokalne organizacije, ki nudi priseljencem podporo pri vključevanju v slovensko družbo ter razvija medkulturno zmožnost vseh prebivalcev. Izvedete lahko intervju s prostovoljci in s priseljenci ter se udeležite katere od prireditev (npr. Teden kultur v Novem mestu, Festival migrantskega filma v organizaciji Slovenske filantropije).

Odgovori na vprašanja so dosegljivi na navedenih spletnih straneh oz. boste prišli do njih na podlagi izmenjave izkušenj, mnenj in stališč v razredu. Priporočamo tudi ogled kratkih filmov iz zbirke Okus Evrope, Občutek integriranosti (v različnih jezikih s slovenskimi podnapisi): (http://www.youtube.com/watch?v=HTG6AH7fnRA) in Kaj pomeni integracija? (http://www.youtube.com/watch?v=NcT7OXbgTQI). Pogovorite se o tem, kako doživljajo vključevanje v evropske družbe priseljenci, sodelujoči v filmih.

Literatura, spletni viri

Bešter, R. (2007). Integracija in model integracijske politike. Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo (ur. Miran Komac). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 105–134.

Bonini, A. (2009). »It's not easy/Non è facile«, http://www.youtube.com/watch?v=SDLbHlc8xEA (24. 7. 2013).

Castles, S., Miller, M. J. (2009). The age of migration: international population movements in the modern world. New York: Guilford Press.

Društvo za razvijanje prostovoljne učne pomoči Novo mesto, http://www.drpdnm.si/ (24. 7. 2013).

Družinski in mladinski center Cerklje, http://dmc-cerklje.si/ (24. 7. 2013).

Huddleston, T. idr. (2011). Migrant integration policy index III (MIPEX III). Bruselj: British Council: Migration Policy Group, http://www.mipex.eu/ (8. 5. 2012).

Informacije za tujce, http://www.infotujci.si/ (24. 7. 2013).

Okus Evrope, 4. del, Občutek integriranosti, http://www.youtube.com/watch?v=HTG6AH7fnRA (24. 7. 2013).

Okus Evrope, 7. del, Kaj pomeni integracija?, http://www.youtube.com/watch?v=NcT7OXbgTQI (24. 7. 2013).

Rey-von Allmen, M. (2011). The Intercultural Perspective and its Development Throuh Cooperation With the Council of Europe. Intercultural and Multicultural Education: Enhancing Global Interconnectedness (ur. Carl A. Grant, Agostino Portera). New York, Oxon: Routledge, 33–48.

Slovenska filantropija, http://www.filantropija.org/ (24. 7. 2013).

Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole (2011). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, http://www.zrss.si/default.asp?rub=4493 (9. 5. 2012).

Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020 (november 2010). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve RS, http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf (1. 3. 2012).

Integracija/vključevanje kot dvosmerni proces – delovni list

Integracija/vključevanje je dvosmerni proces, kar pomeni, da se ne prilagajajo državi sprejema samo priseljenci, temveč da so nosilci kultur znotraj države sprejema pripravljeni sprejeti na novo prispele priseljence in se od njih učiti. »Priseljenci v tem procesu sprejmejo nekatere norme in pravila, ki veljajo v novi družbi, večinska družba pa mora odpreti svoje institucije, jih prilagoditi novi situaciji in zagotoviti priseljencem enake možnosti za sodelovanje v njih, kot jih imajo preostali prebivalci. Proces integracije naj bi privedel do tega, da bi družbeni sistem (tudi) po vključitvi posameznikov ali skupin deloval kot povezan in notranje koheziven sistem, ki pa je v kulturnem pogledu heterogen in v katerem imajo posamezniki in skupine enake možnosti ne glede na svojo etnično ali kulturno pripadnost« Bešter (2007: 108).

1. Dostopnost informacij, zlasti glede pravic in dolžnosti ter možnosti razvoja v družbi, je eden ključnih dejavnikov za uspešno vključevanje v slovensko družbo (http://www.infotujci.si/). Oglej si spletni portal Informacije za tujce s široko paleto informacij, ki jih priseljenci potrebujejo za življenje in delo v Sloveniji, in odgovori:
   a) V koliko različnih jezikih je na spletni strani Informacije za tujce mogoče najti informacije?

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   b) Katere informacije ponuja priseljencem?

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   c) V katerih jezikih je dostopna publikacija Vključevanje v slovensko družbo (http://www.infotujci.si/publikacije.php)?

   . . . . . .

   . . . . . .

2. Na spletu si oglejte videoposnetek »It's not easy/Non è facile« (http://www.youtube.com/watch?v=SDLbHlc8xEA). Razdelite se v skupine. Prva skupina naj predstavi novopriseljenega učenca, ki pride domov in pove, kaj se mu je dogajalo v novi šoli. Druga skupina naj predstavi enega učenca iz razreda, ki opisuje, staršem, kako (ni)so sprejeli novopriseljenega učenca. V tretji skupini se pogovorite o tem, kako bi lahko sprejeli novopriseljenega učenca v razredu tako, da bi mu ponudili podporo, in to odigrajte v razredu.

3. Predstavljaj si, da se preseliš v drugo državo. Razmisli in se pogovori s sošolci, sošolkami:
   a) Kaj bi naredil/-a sama, da bi se vključil/-a v novo okolje?

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   b) Katere vrste podpore bi pri vključevanju in učenju jezika pričakoval/-a v šoli, okolju?

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   c) Kako bi skrbel/-a za nadaljnje učenje maternega jezika, ohranjanje izvorne kulture?

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

4. Preberi o različnih vrstah podpore, ki jo lahko dobijo učenci priseljenci pri vključevanju v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem ter označi z DA/NE, če se to izvaja na tvoji šoli.

Tečaj slovenščine (fleksibilna oblika; pred vpisom v šolo, po vpisu).	DA/NE
Dveletno prilagojeno preverjanje in ocenjevanje.	DA/NE
Individualni program (vključevanja in napredovanja).	DA/NE
Medvrstniška pomoč (med poukom, po pouku).	DA/NE
Vključenost v jutranje varstvo, podaljšano bivanje, interesne dejavnosti.	DA/NE
Sodelovanje s starši priseljenci.	DA/NE
Sodelovanje šole pri medkulturnih projektih.	DA/NE
Odkrito soočanje s predsodki in diskriminacijo v šoli.	DA/NE
Spodbudno učno okolje, ki priznava večkulturnost in spodbuja medkulturni dialog.	DA/NE
Pouk maternega jezika in kulture otrok priseljencev.	DA/NE
Knjižno gradivo v šolski knjižnici v maternih jezikih otrok priseljencev.	DA/NE
Učne ure medkulturnega dialoga znotraj pouka (v sodelovanju z lokalnim priseljenskim društvom ali z učiteljem, učiteljico maternega jezika in kulture).	DA/NE

5.* V Sloveniji delujejo številne organizacije, ki nudijo priseljencem podporo pri vključevanju v slovensko družbo ter razvijajo medkulturno zmožnost vseh prebivalcev, npr. Slovenska filantropija (http://www.filantropija.org/), Društvo za razvijanje prostovoljne učne pomoči Novo mesto (http://www.drpdnm.si/), Družinski in mladinski center Cerklje (http://dmc--cerklje.si/) idr. Oglej si njihove spletne strani; če je možno, jih obišči, ter ugotovi, katere vrste podpore nudijo priseljencem in katere medkulturne prireditve organizirajo.

8
DISKRIMINACIJA, PREDSODKI, STEREOTIPI

Cilji delavnice:

- Razlaga terminov.
- Pojavnost v razredu/družbi.
- Ugotoviti njihov vpliv na posameznika/družbo.
- Spodbujanje sožitja in razumevanja ljudi kot posameznikov.

Stereotipi, predsodki in diskriminacija so med seboj povezani, vendar različni koncepti. Zaradi kompleksnosti stereotipov in predsodkov, njihovega oblikovanja, izražanja ter delovanja so se v 20. stoletju v okviru različnih socialnopsiholoških teorij razvila njihova različna pojmovanja (Ule 1999: 301–342). Večina teoretikov stereotipe razume kot kognitivno strukturo človekovih predstav o določeni družbeni skupini. Največkrat se oblikujejo na osnovi nepreverjenih dejstev in govoric, in tako pomenijo neke vrste predstopnjo predsodkov oziroma pripadajo kognitivni komponenti predsodkov. Predsodke pa lahko razumemo kot posebno vrsto stališč s kompleksno mentalno strukturo, ki imajo kot taka kognitivno, emocionalno in aktivnostno komponento, pri čemer je za predsodke še posebej pomembna prav emocionalna (afektivna) komponenta, ki jim daje potrebno »duševno energijo« in hrani njihovo globoko nezavedno dinamiko (Ule 1994: 101–120; 1999: 314–319).

Če so torej stereotipi sicer enostranske in posplošene, a vendar na nek način nujne kolektivne predstave o svetu, ki nas obkroža, pa veljajo predsodki za negativna in emocionalno nabita stališča do določenih družbenih skupin, ki temeljijo na napačnih in nefleksibilnih posplošitvah, tj. na negativnih socialnih stereotipih. Za diskriminacijo, ki je eden od najpogosteje uporabljenih terminov v kontekstu razprav o človekovih pravicah, neenakosti in zaščiti manjšin, pa je značilna vedenjska komponenta, t.i. praksa neenakosti. Beseda izvira iz latinske besede »discriminare«, ki pomeni »medsebojno ločevanje«. V izvornem pomenu diskriminacija pomeni ločevanje med različnimi opcijami, pomeni imeti preference do določene izbire, pa naj gre za osebo ali predmet. Razlogi za diskriminacijo so povezani z družbeno kategorizacijo: »mi« in »oni«. Nestrpnost in s tem diskriminacija sta povezani z vzpostavljanjem razlik med »nami« in »njimi« in z vrednotno označitvijo teh binarnih kategorij. Z drugimi besedami: »nam« pripišemo pozitivne lastnosti, »njim« pa, zato da se v odnosu do njih lahko konstituiramo kot dobri oziroma boljši, pripišemo negativne lastnosti. Pri tem ključno vlogo odigrajo predsodki in stereotipi (Kuhar 2009: 35).

Diskriminacija in z njo tesno povezani stereotipi in predsodki so v današnji družbi izvor mnogih težav. Te segajo od medsebojnih napetosti med ljudmi, grobe odrinjenosti, do zaničevanja nekaterih družbenih skupin. Primeri diskriminacije so pogosto obravnavani nepovezano s slovenskim prostorom, a učenci in učitelji so tako v šoli kot družbi soočeni s primeri diskriminacije ter z družbeno, kulturno in jezikovno raznolikostjo, na katero se različno odzivajo. Pomembno je, da se soočamo s primeri diskriminacije in s predsodki v svojem lokalnem okolju in v širšem slovenskem prostoru, da o njih spregovorimo, jih preprečujemo in presegamo.

Napotki za reševanje

Delavnica je namenjena spoznavanju omenjenih pojmov, prepoznavanje prisotnosti stereotipov, predsodkov in diskriminacije v razredu/na šoli/v družbi ter njihovo odpravljanje. Pomembno

je, da učenci odkrito spregovorijo o lastnih občutkih in izkušnjah. Ugotavljanje diskriminacije v šolskem okolju se kaže na različnih ravneh:

- viri diskriminacije (učitelji, sošolci, strokovno osebje),
- oblike (posredna, neposredna, nadlegovanje, navajanje k diskriminaciji),
- vrste (prikrita, institucionalna),
- izvor (šolsko okolje, domače okolje, druga okolja – npr. izvenšolske dejavnosti ipd.).

Delavnica je namenjena tudi spodbujanju sožitja in razumevanja ljudi kot posameznikov. Tretja in četrta naloga sta namenjeni ugotavljanju predsodkov, stereotipov, ki jih gojijo učenci. V kolikor učenci pri tretji nalogi lahko povežejo posamezne skupine ljudi s podanimi izjavami, to dejansko priča o njihovih stereotipih, predsodkih. Pomembno je, da jih ozavestimo, se o njih pogovorimo ter jih poskušamo preseči. Rešitve pri 6. vaji: predsodek, diskriminacija, stereotip, predsodek, diskriminacija, stereotip.

Literatura, viri

Kuhar, R. (2009). Na križiščih diskriminacije. Večplastna in intersekcijska diskriminacija. Ljubljana: Mirovni inštitut.
Ule, M. (1994). Temelji socialne psihologije. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
Ule, M. (ur.) (1999). Predsodki in diskriminacije. Zbirka Alfa 1/99. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Diskriminacija, predsodki, stereotipi – delovni list

1. S pomočjo literature (slovarjev, enciklopedij ipd.) razloži naslednje pojme:
   DISKRIMINACIJA:

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   PREDSODKI:

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   STEREOTIPI:

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

2. Kdo v družbi so žrtve stereotipov/predsodkov/diskriminacije?

   . . . . . .

   . . . . . .

3. Navedi primer stereotipa/predsodka/diskriminacije, ki si ji bil/-a priča (v razredu, na šoli idr.).

   . . . . . .

   . . . . . .

4. Ali si imel/-a kdaj v svojem življenju občutek, da se je do tebe kdo obnašal neprimerno zaradi katere od tvoje lastnosti? Kako si se ob tem počutil/-a?

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

5. Ali lahko spodnje izjave povežeš z različnimi skupinami ljudi?
   a. vedno pijani
   b. radi se pretepajo
   c. dobri glasbeniki in športniki
   d. lastniki slaščičarn in prodajaln s sadjem
   e. promiskuitetni
   f. teroristi
   g. pripadajo tolpam
   h. radi potujejo in fotografirajo
   i. modni oblikovalci
   j. nevarni za družbo
   k. verski fanatiki
   l. denar služijo s prodajo drog
   m. radi se zabavajo
   n. ne preveč inteligentni
   o. natančni
   p. draga delovna sila

temnopolti	homoseksualci	muslimani
»čefurji«	blondinke	Azijci
ljudje s težavami v duševnem zdravju	invalidne osebe	Albanci

6. Poleg spodaj navedenih stavkov pripiši, ali gre za predsodek, stereotip ali diskriminacijo.
   Sonja se je spotaknila na pločniku in se močno udarila v gleženj. Ob njej se ustavi ženska, ki ji v slabi slovenščini razloži, da je zdravnica in da bi ji rada pomagala. Sonja odvrne ponujeno pomoč, češ da se počuti popolnoma v redu. _____
   Delodajalec je Manci prekinil pogodbo o delu zaradi nosečnosti. _____
   Večina Primorcev meni, da so Italijani slabi vozniki. _____
   Karin ima težave pri matematiki. Kljub temu da redno obiskuje dopolnilni pouk, se njene ocene ne izboljšajo. Učitelj jo potolaži, da dekleta tako ali tako niso tako uspešne pri matematiki kot fantje. _____
   Oglas za delo gradbenega delavca zahteva odlično znanje slovenščine. _____
   Erik s svojo frizuro, držo in načinom oblačenja spominja na »čefurja«. _____

7. Kako bi lahko vsak dan z malimi dejanji poskrbel/-a, da bi bilo na svetu manj stereotipov, predsodkov, diskriminacije?

   . . . . . .

   . . . . . .

8. Razmisli, zakaj je dobro, da smo si ljudje različni.

   . . . . . .

   . . . . . .

9
PRAVIČNOST V ŠOLI IN MEDKULTURNA ZMOŽNOST

Cilji delavnice:

- Spoznavanje različnih vidikov medkulturne zmožnosti.
- Oblikovanje medkulturnih sporočil.
- Razvijanje sposobnosti prilagajanja in empatije.
- Razvijanje odprtosti, sposobnosti interpretacije, upoštevanje mnenj.
- Opisovanje izkušenj o vključenosti/izključenosti tekom šolanja.
- Ugotavljanje, kakšna bi bila pravična šola.

Sodobne družbe, posledično tudi učilnice in šole, so kulturno vedno bolj raznolike. S tega vidika postaja vedno bolj zahtevno tudi delo učitelja. Ne samo, da mora skrbeti za učno vsebino in izpeljavo izobraževanja, pač pa mora pri delu upoštevati tudi kulturne in druge značilnosti svojih učencev. Že antični filozofi in pedagogi so poudarjali, da je vzgoja namenjena predvsem oblikovanju osebnosti in pridobivanju splošne kulture. Pridobivanje strokovnega znanja pa je njen sekundarni cilj. Oboje naj bi učitelji podajali učencem s pravo mero strokovne ter človeške avtoritete in integritete. Avtoriteta in integriteta sta neločljivo povezani s pedagoškim erosom, ki omogoča, olajša in zagotavlja stik učenca in učitelja v odprtem, spodbudnem in enakovrednem odnosu, ki temelji na zaupanju, naklonjenosti, predanosti, vzajemnosti in potrpežljivosti. Naloga pedagoga pri delu v večkulturnem razredu je zagotoviti edukacijo vsakemu učencu, skladno z njegovimi potrebami, sposobnostmi, značilnostmi, zmožnostmi, ambicijami, posebnostmi (Batelaan 2003). Za doseganje pravičnosti in enakopravnosti ter upoštevanje kulturnih in drugih značilnosti svojih učencev pa so potrebni pedagogi, ki imajo razvito medkulturno zmožnost.

Janet M. Bennett (2011) medkulturno zmožnost definira kot niz kognitivnih, čustvenih (afektivnih) in vedenjskih lastnosti ter sposobnosti, ki podpirajo učinkovito in primerno interakcijo v različnih kulturnih okoljih. V kognitivni aspekt medkulturne zmožnosti spadajo: zavedanje in poznavanje lastne kulture ter (s)poznavanje drugih kultur, splošna in specifična znanja o kulturi, zmožnost analize interakcij itd. Čustveni aspekt sestavljajo: radovednost, kognitivna fleksibilnost, motivacija in odprtost; vedenjski pa povezovalnost, potrpežljivost, empatičnost, zmožnost poslušanja, upoštevanje mnenj ipd. V literaturi pogostokrat srečujemo pojma medkulturna zmožnost in medkulturna kompetenca kot sinonima, vendar pa obstajajo razlike med terminoma, saj gre za dva med seboj povezana, a vendarle različna termina (prim. Kohont 2005, Lipičnik 1998).

Pomembno je, da zgoraj navedene aspekte, ki tvorijo medkulturno zmožnost, učitelji krepijo pri vseh predmetih in na vseh področjih. Ker pa je usvajanje medkulturne zmožnosti vseživljenjski proces, je pomembno, da pedagoški delavci svoje znanje prenašajo na otroke že od vstopa v vrtec dalje.

Napotki za reševanje

1. Medkulturno sporočilo fotografije: Vaja je namenjena samostojnemu oblikovanju medkulturnih sporočil. Vsak/-a učenec/-ka naj ima na razpolago nekaj minut za razmislek o tem,

kaj vidi na fotografiji ter kakšno sporočilno vrednost nosi. Nato se pogovorita v paru. Sledi poročanje sporočil. Učitelj/-ica naj odpre prostor za pogovor o podobnosti sporočil ter na tablo zapiše nekaj najbolj izstopajočih.

2. Učenci naj razmislijo o svojih izkušnjah, ko so se v šoli/razredu počutili sprejete, vključene ter nesprejete/izključene. Učenec/-ka prostovoljec/-ka naj na tablo izpiše obe kategoriji (vključenost- izključenost) ter pod njo zapiše, kaj učence vključuje in kaj izključuje.
3. Vaja je namenjena vživljanju v kožo drugega, razvijanju empatije.
4. V parih naj učenci ugotavljajo, kakšna bi bila pravična šola, sledi razprava v razredu.

5.* Vrečka sladkarij: Učitelj/-ica v razred prinese vrečko bonbonov, ki naj vsebuje pet bonbonov manj od skupnega števila učencev v razredu. Vrečko ponudi učencem in jim pove, da si sladkarije lahko razdelijo. Ko učenci odkrijejo, da sladkarij ni za vsakogar izmed njih, učitelj/-ica odpre razpravo.

6.* Kozarec pravičnosti. Učitelj/-ica naj v razredu pripravi kozarec, v katerega bodo lahko učenci v določenem časovnem obdobju (npr. en mesec) vstavljali anonimno napisane izkušnje vključenosti/ izključenosti. Ko se v kozarcu pojavi spisan listek, učitelj/-ica v razredu razvije razpravo o doživeti izkušnji ter o drugačnih možnih načinih obravnave tega učenca/učenke.

Literatura, viri

Batelaan, P. (2003). Intercultural Education and the Challenge of Religious Diversity and Dialogue in Europe. Strasbourg: Steering Committe for Education.

Bennett, J. M. (2011). Developing Intercultural Competence: For International Education Faculty and Stuff. AIEA Conference, 20.–23.2.2011, San Francisco.

Kohont, A. (2005). Razvrščanje kompetenc. Kompetence v kadrovski praksi. Ljubljana: GV izobraževanje, 29–49.

Lipičnik, B. (1998). Ravnanje z ljudmi pri delu. Ljubljana: GV Založba.

Pravičnost v šoli in medkulturna zmožnost – delovni list

1. Medkulturno sporočilo fotografije: dobro si oglej spodnjo fotografijo in pod njo zapiši, kakšno sporočilo nosi.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

2. Razmisli o svojem dosedanjem šolanju ter si v spomin prikliči dogodke/situacije, ko si se počutil/-a:
   a) še posebej vključenega/vključeno, sprejetega/sprejeto

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

   b) izključenega/izključeno, nesprejetega/nesprejeto

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

3. Dobro si oglej spodnjo fotografijo. Zamisli si situacijo, ki je pripeljala do tega, da se fant počuti izključenega. Se lahko vživiš v njegovo kožo? Kako se počuti? Kaj mu pomeni podpora sošolcev, sošolk?

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

4. Kakšna bi bila po tvojem mnenju pravična šola?

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

5.* Vrečka sladkarij. Vprašanja za razpravo:
Kako se počutijo učenci, ki niso dobili sladkarij? In kako tisti, ki so jih?

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Si lahko predstavljaš kakšno situacijo v razredu/na šoli, ko se učenci podobno počutijo izključene, zavrnjene?

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

6.* Kozarec pravičnosti.

10
MEDKULTURNO UČENJE IN IZOBRAŽEVANJE

Cilji delavnice:

- Spodbujanje sožitja med kulturami.
- Spoznavanje kulture kot ledene gore (njen vidni in nevidni del).
- Ozaveščanje lastne kulture.
- Spoznavanje kulture prijatelja, sošolca.
- Razvijanje in utrjevanje spoštovanja do pripadnikov drugih kultur.
- Oblikovanje medkulturnih sporočil.

Današnje družbe so večkulturne. Večja informiranost in mobilnost na eni ter (ne)ugodne politične in gospodarske razmere na drugi strani prispevajo k migracijskim tokovom med številnimi državami. Večja mobilnost je tudi posledica podiranja meja, vendar smo s podiranjem državnih pričeli močneje ščititi druge meje (npr. Schengen). Tudi v naših glavah. »Nič več tujcev« postane politika. Pričeli smo deliti na »dobre« in »slabe« migrante, na »utemeljene« in »neutemeljene« razloge za selitve. Večina družb se tako sooča z izključenostjo, rasizmom, segregacijo, ksenofobijo ipd. Vendar pa se kot eden izmed prispevkov za sožitje v večkulturni družbi ponuja medkulturno učenje in izobraževanje.

Jacques Delors (1996) je v Smernicah Mednarodne komisije za izobraževanje za enaindvajseto stoletje, pripravljenih za UNESCO, zapisal, da izobraževanje temelji na štirih stebrih: učiti se, da bi vedeli; učiti se, da bi znali delati; učiti se, da bi znali živeti skupaj ter učiti se biti. Tretji steber: »učiti se, da bi znali živeti skupaj« je Delorsova komisija še posebej izpostavila. »Skupaj« se nanaša tako na posameznike in skupine. Učimo se živeti skupaj kot individuumi in kot predstavniki skupin. Pomeni spoštovanje različnosti in obenem enakosti. Spoštovanje različnosti pomeni strpnost, hkrati pa tudi odprtost za posebne lastnosti »drugega«. Soočanje z različnostjo ni omejeno le na heterogena kulturna okolja, temveč na vse vidike posameznika, vključno s spolom, talenti, interesi, sposobnostmi in znanji.

Medkulturni proces se začne ob konfrontaciji in srečanju različnih kultur. Paige (1993) opredeljuje medkulturno učenje kot dinamičen, razvojen in stalen proces, v katerem je posameznik vključen v komunikacijo in učinkovito interakcijo s posamezniki z drugačnim kulturnim ozadjem.

Predpona med- nakazuje na potrebno preseganje strahu ter zgodovinskih barier, hkrati pa predlaga sodelovanje ter izmenjavo med kulturami. Bistvo medkulturnega učenja temelji na pripravljenosti, da postane srečanje z drugimi kulturami produktivno. Posameznik preko soočanja z drugo kulturo ozavesti svojo lastno kulturo, jo relativizira, hkrati pa raziskuje nove načine sožitja in sodelovanja z drugimi kulturami. Pri tem ne gre le za osvajanje znanja in spretnosti, pač pa za spremembo stanja duha, v katerem se razvija večja zmožnost tolerance, odprtost za različne vrednote in vedenja.

Napotki za reševanje

1. Kultura kot ledena gora: Kulturo lahko ponazorimo z modelom ledene gore. Vidni del predstavlja le manjši del njene celote. Podobno je s kulturo, saj se le-ta na zunaj ne pokaže v

celoti, ampak so zaznavni samo nekateri njeni deli. Nad vodno gladino se nahajajo eksplicitni in vidni deli kulture, npr. vedenje, hrana, glasba, literatura, jezik. In žal se ponavadi spoznavanje in učenje druge kulture (npr. v razredu, šoli) na tej točki konča. S tem pa zgolj utrjujemo stereotipe in predsodke. Na meji z vodno površino se nahaja prehodno območje, kjer se nahajajo aspekti kulture, ki so manj očitni, vendar jih lahko ozavestimo, npr. odnosi med posamezniki v določeni kulturi. Najgloblje pod gladino se nahajajo nezavedne skupne osnovne predpostavke, kot so npr. prepričanja in vrednote.

2. Spoznavanje lastne kulture in kulture drugega. S pomočjo ledene gore ter različnih elementov kulture naj učenci in učenke ozavestijo/spoznavajo svojo kulturo in kulturo učencev, ki prihajajo iz drugih kulturnih okolij. Učitelj naj razred razdeli na več skupin, v vsako naj umesti učenca z migrantskim ozadjem. Skupaj bodo odkrivali posebnosti dveh kultur in v 3.* nalogi spoznanja napisali/narisali na plakat, ki ga bodo kasneje predstavili ostalim ter ga razobesili v razredu. Še posebej naj bodo učenci pozorni na odkrivanje »nevidnih delov« kulture. Učitelj naj učence in učenke spodbudi, da razmislijo, kako lahko s svojimi dejanji prispevajo k večjemu sožitju in spoštovanju v večkulturni družbi. Predviden čas reševanja druge in tretje naloge skupaj je eno šolsko uro.

3.* Krog raznolikosti je vaja, ki predvideva približno 30 minut dejavnosti. Primerna je predvsem za spoznavanje, vključevanje in sprejemanje učencev priseljencev v razred. Učitelj naj čas pogovora prilagodi glede na število učencev. Predlagamo minutni pogovor.

Literatura, viri

Delors, Jacques (1996). Learning, the Treasure Within: Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century. Paris: UNESCO.

Fennes, Helmut, Hapgood, Karen (1997). Intercultural Learning in the Classroom: Crossing Borders. London: Cassell, 17.

Paige, Michael R. (1993). Education for the Intercultural Experience. Yarmouth: Intercultural Press, Inc.

Medkulturno učenje in izobraževanje – delovni list

1. Kultura kot ledena gora
   Kulturo bi lahko ponazorili z ledeno goro. Nad morsko gladino je njen vidni del, večji del pa ostaja neviden. Ugotovi, kateri elementi kulture spadajo nad gladino in kateri pod gladino vode ter jih umesti na sliko ledene gore:
   a) obrazna mimika, b) koncept lepote, c) običaji, č) glasba, d) folklora, e) delovna etika, f) pogled na svet, g) odnosi med posamezniki, h) verovanje, i) vzgoja otrok, j) način izkazovanja spoštovanja, k) literatura, l) vrednote, m) koncept sebstva, n) prehranjevalne navade, o) način izkazovanja ljubezni, p) koncept intimnega prostora, r) prepričanja in vrednote, s) način oblačenja, š) umetnost, t) praznovanje praznikov, u) koncept poštenosti, v) pomembnost časa (točnosti), z) narava prijateljskega odnosa, ž) narodna noša.

2. Spoznavanje lastne kulture in kulture drugega. S pomočjo elementov kulture, ki si jih umestil/-a na sliko ledene gore, ozavesti svojo lastno kulturo in kulturo sošolca/sošolke, ki prihaja iz drugega kulturnega okolja.

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

3.* S sošolci in sošolkami oblikuj plakat, na katerem boste izpostavili vašo kulturno raznolikost. Razmislite, kako lahko s svojimi dejanji prispevate k večjemu sožitju med kulturami. Svoja medkulturna sporočila zapišite in jih posredujte ostalim sošolcem in sošolkam.

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

4. Najprej sam/-a, potem pa v paru razmisli o svoji najbolj pozitivni izkušnji s pripadnikom/pripadniki druge kulture. Kakšne so bile okoliščine? Kako si se počutil/-a? Kaj je bila najbolj pozitivna stvar, ki se je izkazala o njem/njej oz. njih? Kakšen bi bil lahko tvoj prispevek v družbi/razredu, da bi bilo takšnih pozitivnih izkušenj več?

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

5. Naloga za učence priseljence: opiši svojo najbolj pozitivno/negativno izkušnjo v večinski družbi. Kdaj, kako, kje si se najbolj počutil sprejetega/sprejeto, zaželenega/zaželeno in kdaj ne? Kaj misliš, da bi bilo treba spremeniti v družbi, razredu, da bi bilo več pozitivnih izkušenj?

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

6.* Krog raznolikosti. S sošolci oblikujte dva kroga, notranjega in zunanjega, in to na način, da sošolci zunanjega in notranjega kroga gledajo drug proti drugemu. S sošolcem, s katerim sta obrnjena drug proti drugemu, na hitro poiščita eno stvar, ki vama je skupna (npr. navada, običaj, najljubša hrana, vrednota, šport ipd.). Nato se zunanji krog pomakne na desno za eno osebo. To ponavljajte, dokler se ne pogovorite vsi iz zunanjega in notranjega kroga.

11
PRISELJENCI PRISPEVAJO K RAZVOJU DRUŽBE

Cilji delavnice:

- Priseljenci prispevajo s svojim znanjem in z dejavnostmi k razvoju gospodarstva, kulture in medkulturne družbe.
- Iskanje pozitivnih primerov »uspešnih« in izobraženih priseljencev v širšem družbenem prostoru in v lokalnem okolju.
- Intervju s priseljencem, priseljenko iz lokalnega okolja.

V našem prostoru delujejo številni priseljenci, ki so izobraženi, dejavni in uspešni. V nasprotju z mnogimi negativnimi primeri iz medijev (npr. iz rubrike Črna kronika) želimo opozoriti na priseljence, ki delujejo na področju politike, gospodarstva, kulture, v znanosti, športu itd. Z učenci, dijaki je pomembno spregovoriti o »pozitivnih« primerih – med javnimi in bolj znanimi osebnostmi v (širšem) slovenskem prostoru – še posebej pa o ljudeh iz lokalnega okolja. S spoznavanjem ljudi in z neposrednim stikom spoznavamo priseljence, premagujemo predsodke in spodbujamo medkulturni dialog, to je »proces, ki zajema odprto in spoštljivo izmenjavo mnenj med posamezniki in skupinami z različnim etničnim, kulturnim, verskim in jezikovnim poreklom in dediščino na podlagi medsebojnega razumevanja in spoštovanja. Zahteva svobodo in sposobnost posameznika, da se izrazi, ter tudi pripravljenost in zmožnost poslušati mnenja drugih. Medkulturni dialog prispeva k političnemu, socialnemu, kulturnemu in gospodarskemu vključevanju ter k povezovanju družb z različnimi kulturami. Spodbuja enakopravnost, človeško dostojanstvo in občutek skupnega cilja. Želi razviti globlje razumevanje različnih svetovnih nazorov in praks za večje sodelovanje in udeležbo (ali svobodo izbire), da se omogočita osebna rast in preobrazba ter spodbujata strpnost in spoštovanje do drugih« (Bela knjiga Sveta Evrope o medkulturnem dialogu 2009: 16).

»Posameznik se lahko istoveti z različnimi skupinami in v njih zavzema različne položaje in igra različne vloge« (Milharčič Hladnik, Lukšič Hacin 2011: 32). Če so priseljenci enakovredno vključeni v vsa področja družbenega življenja in če imajo možnost za razvoj svojih idej, lahko bistveno pripomorejo h kreativnosti, k razvoju in h konkurenčnosti na hitro spreminjajočem se svetovnem gospodarskem trgu. Priseljenci »imajo pogosto inovativni potencial in so na splošno bolj podjetniško aktivni kot domače prebivalstvo države priselitve. Med pomembnejšimi dejavniki, ki vplivajo na njihovo podjetniško aktivnost, je pripravljenost sprejema podjetniškega tveganja« (Strategija ekonomskih migracij 2010: 27).

Napotki za reševanje

Predviden čas reševanja za delavnico je ena šolska ura. Najprej naj poskušajo učenci, dijaki rešiti naloge samostojno, potem svetujemo uporabo spleta. Zadnja naloga je dvodelna; vključuje izvedbo intervjuja, za kar je potrebna vnaprejšnja priprava. Poleg intervjuja predlagamo obisk priseljenca, priseljenke na šoli med poukom ali na javni šolski prireditvi, seveda po vnaprejšnjem dogovoru. Delavnica se tako lahko razširi in podaljša na več ur.

1. Tađedin Saliji je dokončal srednjo poklicno šolo. Je lastnik podjetja: ima zaposlene ljudi, državi plačuje davek za zaposlene in druge prispevke, potrebne za podjetje ipd. Je inovativen (razvil je svojo slaščico). Ponuja tradicionalne slovenske in druge slaščice. Prispeva k

turistični ponudbi kraja ipd. *Če imate možnost, obiščite slaščičarno Jadran pri Ekremu, Izola.

2. Slaščičarski mojster Ištvan Lukačević se je priselil iz Sente v Vojvodini (Srbija).
3. Frazem »ne imeti (niti) za burek«: ne imeti (niti) osnovnih sredstev za preživljanje; »biti burek«: biti neumen, trapast.
4. Ženske po vrsti na fotografijah: Karmen Medica: znanstvenica, raziskovalka; Migrantski circulus vitiosus: delovne in življenjske razmere migrantov v Sloveniji (2011, G. Lukič); Lidija Dimkovska: pesnica, pisateljica, esejistka, prevajalka; Nobel protiv Nobel (2001), Skrita kamera (2006), pH nevtralna za življenje in smrt (2012). Moški po vrsti na fotografijah: Peter Bossman: zdravnik, politik, župan občine Piran (od 2010 do), Branko Đurić-Đuro: igralec, režiser; Nikogaršnja zemlja (2001), Kajmak in marmelada (2003), Traktor, ljubezen in rock'n'roll (2011).

Literatura, viri, fotografija

Bela knjiga Sveta Evrope o medkulturnem dialogu: živeti skupaj v enakopravnosti in dostojanstvu (2009) (ur. Damjan Bergant, Milan Jazbec, Marko Pogačnik). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve RS, Sektor za načrtovanje politik in raziskave.

Blejska kremna rezina ali blejska kremšnita, http://slovenia-slovenija.com/blejska-kremna-rezina/ (2. 7. 2013).

Izolanka – Isolana, http://www.izola.eu/index.php?page=static&item=376&tree_root=2 (2. 7. 2013).

Milharčič Hladnik, M., Lukšič Hacin, M. (2011). Identitete, pripadnosti, identifikacije. Medkulturni odnosi kot aktivno državljanstvo (ur. Marina Lukšič Hacin, Mirjam Milharčič Hladnik, Mitja Sardoč). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 31–39.

Mlekuž, J. (2011). Burekpomeni burekdarovanja neburekljudem. Klepetavi predmeti: ko predmeti spregovorijo o nas in drugih (ur. Jernej Mlekuž). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 51–66.

Saliji, Tađedin (Izola, 2012). Fotografirala: Marijanca Ajša Vižintin, zasebna zbirka.

Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020 (november 2010). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.

Priseljenci prispevajo k razvoju družbe – delovni list

V Slovenijo se priseljujejo ljudje z različno izobrazbo (od osnovnošolske do doktorske) ali pa nadaljujejo s svojim izobraževanjem po priselitvi. Priseljenci so zaposleni kot raziskovalci, učitelji, zdravniki in drugo medicinsko osebje, novinarji, filmski in gledališki igralci, pisatelji in pesniki, župani, med njimi je veliko samostojnih podjetnikov: so lastniki prodajaln vseh vrst, slaščičarn, pekarn, gradbenih podjetij in zaposlujejo druge ljudi. Priseljence najdemo, tako kot nepriseljence, v vseh poklicih in zaposlitvah. Pogosto govorijo več jezikov: svoj materni jezik, slovenščino kot jezik okolja, v katerega so se priselili, sosedske in druge tuje jezike. Aktivno so vključeni v slovensko družbo in okolje. S svojimi idejami in delom prispevajo k razvoju slovenske družbe in kulture ter k njeni prepoznavnosti v tujini.

1. Preberi si spodnji zapis o Tađedinu Saliji in razmisli, kako prispeva k razvoju slovenskega gospodarstva in družbe. Pomisli na njegovo podjetje, zaposlitev drugih ljudi (izplačilo plač in davkov), gastronomsko ponudbo, postrežbo domačinov ter turistov itd.

Tađedin Saliji (1955, Turek iz Makedonije) je prišel v Slovenijo kot otrok. Izšolal se je za zlatarja in se za nekaj let preselil v Makedonijo. Ima tri odrasle otroke. Po vrnitvi v Slovenijo vodi očetovo slaščičarno v Izoli s petdesetletno tradicijo. V svojem podjetju ima zaposlenih več ljudi. Postrežejo vam v turškem, makedonskem, albanskem, srbskem, slovenskem, nemškem ali italijanskem jeziku.

Njihova slaščica IZOLANKA je novost v slovenski kulinarični ponudb. Ponujajo tudi sladoled, baklavo, kasato, torte, potico in prekmursko gibanico.

2. Poznaš znamenito blejsko kremno rezino (t. i. kremšnito)? Pobrskaj po spletnih straneh (npr. http://slovenia-slovenija.com/blejska-kremna-rezina/) ali obišči slaščičarno hotela Park na Bledu. Kdo je slaščičarski mojster, ki je leta 1953 »izumil« blejsko kremno rezino?

. . . . . .

3. Ena od jedi, s katero so obogatili slovenski jedilnik v drugi polovici 20. stoletja priseljenci iz SFR Jugoslavije, je burek (Mlekuž 2011). Toda burek je obogatil tudi slovensko frazeologijo. Poznaš frazema »ne imeti (niti) za burek« in »biti burek«? Kaj pomenita?

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

4. Priseljenci ne bogatijo samo slovenske gastronomske ponudbe, ampak so dejavni tudi na različnih kulturnih in družbenih področjih. Na spodnjih fotografijah so osebe, ki so se priselile iz različnih držav in zdaj živijo v Sloveniji. Poveži spodnje fotografije z ustreznimi podatki. Poišči sam/-a še druge informacije ter dopiši novejše informacije o njihovih dejavnostih.

dr. Karmen Medica
Hrvaška

pesnica, pisateljica, esejistka, prevajalka
Nobel protiv Nobel (2001), Skrita kamera (2006), pH nevtralna za življenje in smrt (2012)

dr. Lidija Dimkovska
Makedonija

znanstvenica, raziskovalka
Migrantski circulus vitiosus: delovne in življenjske razmere migrantov v Sloveniji (2011, G. Lukič)

Peter Bossman
Gana

igralec, režiser
Nikogaršnja zemlja (2001), Kajmak in marmelada (2003), Traktor, ljubezen in rock'n'roll (2011)

Branko Đurić - Đuro
Bosna in Hercegovina

zdravnik
politik
župan občine Piran
(od 2010 do)

5.* Razmisli o priseljencih v svojem lokalnem okolju. Pomisli na različne poklice in zaposlitve. Če je mogoče, opravi z eno osebo intervju (na katerega se dobro pripravi) ter jo/ga vprašaj o izobrazbi, zaposlitvi; izkušnji preseljevanja in vključevanja v slovensko družbo.

12
VEČ JEZIKOV ZNAŠ, VEČ VELJAŠ

Cilji delavnice:

- Večjezičnost v Sloveniji in v nekaterih drugih evropskih državah. Osebna večjezičnost.
- Učenje jezika novega okolja.
- Pomen večjezičnosti.

Evropska unija poskuša zadnja leta premakniti svoje argumentacijsko in tematsko težišče za večjezičnost s področja kulture in izobraževanja na področje gospodarstva. Utemeljevanje večjezičnosti z gospodarsko koristjo, mdr. naj bi nam večjezičnost zagotavljala boljšo možnost zaposlitve, pa lahko postane »tudi nevarna igra z ognjem, če se razplamti do te mere, da upepeli druge pomembne utemeljevalne vidike, kulturne in solidarnostne, torej tiste, ki ne temeljijo na tekmovanju in konkurenčnosti, temveč na sodelovanju in sožitju. […] Naloga slovenske jezikovne politike, pa tudi vzgoje in izobraževanja je torej uzavestiti in harmonizirati oba vidika argumentacije za uspešno razvijanje jezikovne zmožnosti v različnih jezikih – tako ekonomsko-konkurenčnega kot kulturno-civilizacijskega« (Stabej 2010: 105).

»V luči opozoril o pomenu jezika za ohranjanje kulture in vzpostavljanje kulturne in jezikovne identitete na novo spoznavamo globino sprejetega načela o temeljni pravici vsake etnične skupnosti do svoje posebne kulture in jezika« (Grosman 2004: 21). Svet Evrope priznava vrednost maternega jezika, sočasno pa poudarja pomembnost znanja jezika večinskega prebivalstva: »Medkulturni pristop prepoznava vrednost jezikov, ki jih uporabljajo člani manjšinskih skupnosti, vendar je zanje temeljno, da člani manjšin usvojijo jezik, ki prevladuje v državi, tako da lahko delujejo kot polnopravni državljani« (Bela knjiga o medkulturnem dialogu 2009: 16).

Napotki za reševanje

Predviden čas reševanja za delavnico sta dve šolski uri. Najprej naj poskušajo učenci, dijaki rešiti naloge samostojno, potem svetujemo uporabo spleta. Delavnica se lahko razširi in podaljša na več ur, še posebej, če se podrobneje posvetimo kateri od mogočih tem: osebna večjezičnost učencev, dijakov (ker imate v razredu verjetno priseljence ali pripadnike manjšin, bodo odgovori zelo raznoliki); jezikovna raznolikost znotraj posameznih držav; vrsta podpore pri učenju jezika novega okolja; možnosti in načini za ohranjanje maternega jezika po preselitvi v drugo državo; prednost večjezičnosti idr.

1. Državni jezik: slovenščina; uradni jeziki: slovenščina, italijanščina, madžarščina; jeziki ustavno zaščitenih manjšin: italijanščina, madžarščina, romščina. Materni jeziki priseljencev; osebna večjezičnost: več možnosti. Lingva franka v Evropi angleščina; v 19. stoletju francoščina in nemščina; prej latinščina itd. (lingva franka se tekom stoletij spreminja).
2. Belgija: nizozemski, francoski, nemški jezik. Švica: nemški, francoski, italijanski, retoromanski jezik. Finska: finski, švedski jezik. Avstrija: uradni jezik je nemški; regionalno priznani jeziki so slovenščina, hrvaščina, madžarščina. Italija: uradni jezik je italijanski, v Furlaniji - Julijski krajini še slovenski in furlanski.
3. Anila Zaimi nudi novopriseljenim osebam podporo, temelječo na svoji izkušnji preseljevanja in vključevanja v slovensko družbo. Svoj materni jezik je prenesla tudi na hčerko, ki jo je

obenem naučila oba jezika okolja (slovenščino, italijanščino). V albanščini bere umetnostna in neumetnostna besedila, spletne strani, gleda televizijske programe. Z jezikom se ukvarja profesionalno kot prevajalka in učiteljica albanščine kot tujega jezika (več v Milharčič Hladnik 2011, 45–54). Albansko govoreči priseljenci prihajajo v Slovenijo večinoma s Kosova in iz Makedonije; redkeje iz Črne gore ali iz Albanije.

4. Predlagamo razdelitev v skupine in razpravo ZA in PROTI. Vsaka skupina razmisli o svojih argumentih, nakar soočimo različna stališča ter jih ustrezno utemeljimo.

Literatura, viri, fotografija

Bela knjiga Sveta Evrope o medkulturnem dialogu: živeti skupaj v enakopravnosti in dostojanstvu (2009) (ur. Damjan Bergant, Milan Jazbec, Marko Pogačnik). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Sektor za načrtovanje politik in raziskave.

Dralle, A., Fenner, K. (2010). Šolski slikovni slovar: angleško-slovensko-albanski. Ljubljana: Rokus Klett, 2010.

Grosman, M. (2004). Književnost v medkulturnem položaju. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Pirih Svetina, N., Ponikvar, A. (2011). A, B, C … 1, 2, 3, gremo. Učbenik za govorce albanščine na začetnih tečajih slovenščine kot drugega ali tujega jezika = Tekst mësimor për shqipfolësit në kurset fillestarë të sllovenishtes si gjuhë e dytë ose e huaj. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2011.

Milharčič Hladnik, M. (ur.) (2011). IN-IN: življenjske zgodbe o sestavljenih identitetah. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 45–54, http://www.medkulturni-odnosi.si/, Publikacije projekta, Izdane (2. 7. 2013).

Stabej, M. (2010): Protislovnost večjezičnosti. V družbi z jezikom (ur. Simon Krek). Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko, 92–107.

Zaimi, Anila (Izola, 2012). Fotografirala: Marijanca Ajša Vižintin, zasebna zbirka.

Več jezikov znaš, več veljaš – delovni list

Po navadi govorimo več različnih jezikov. Najprej se od staršev naučimo maternega jezika (lahko sta dva, redko več). Potem se naučimo jezik okolja, če se ta razlikuje od našega maternega jezika, pogosto katerega od jezikov sosednjih držav in druge tuje jezike. Znanje jezikov je odvisno od osebnega zanimanja in motivacije, izobrazbe, šolskega sistema, okolja.

1. Izpolni spodnji tabeli. Razmisli o večjezični Sloveniji in svoji osebni večjezičnosti. Primerjaj svoje odgovore s sošolci:

Državni jezik	Uradni jeziki	Jeziki ustavno zaščitenih manjšin	Materni jeziki priseljencev
1.	1. 2. (del Primorske) 3. (del Prekmurja)	1. 2. 3.	1. 2. 3. 4. 5. …

Moj/-i materni jezik/-i	Jezik/-i mojega okolja	Moji tuji jeziki	Lingva franka v Evropi

2. Eden od neutemeljenih »mitov«, ki se je začel razvijati zaradi oblikovanja nacionalnih držav v 19. stoletju, je »ena država, en narod, en jezik«. Kakšna pa je resničnost? Naštej uradne (in regionalno priznane) jezike v sledečih državah:

   Belgija, uradni jeziki: _____
   Švica, uradni jeziki: _____
   Finska, uradna jezika: _____
   Avstrija, uradni jezik: _____; regionalno priznani jeziki: _____
   _____
   Italija, uradni jezik: _____; v dolini Aoste je uradni jezik tudi francoščina, v pokrajini Bolzano/Bozen sta uradna jezika tudi nemščina in ladinščina; v različni meri so uradno priznani jeziki tudi sardinščina, katalonščina in korziščina na Sardiniji, albanščina in grščina v južni Italiji, okcitanščina v Piemontu, ladinščina v pokrajini Belluno ter _____ in _____ v Furlaniji - Julijski krajini.

3. Po preselitvi v drugo državo se jezik/-i okolja po navadi spremeni/-jo. Učenje jezika novega okolja je večleten proces, ki je lažji, če smo motivirani, če dobimo v okolju podporo in če se lahko učimo jezik okolja s pomočjo svojega maternega jezika. Vendar se priseljenci pogosto

soočijo s težavo, da učnega gradiva z navodili v njihovem maternem jeziku ni. Anila Zaimi se je naučila slovenščino s pomočjo učbenika v italijanščini. Preberi in odgovori:

Anila Zaimi (rojena 1971 v Tirani, Albanija) je diplomirana profesorica albanščine. V Sloveniji živi od leta 1993. Njen otrok obiskuje italijansko šolo; tekoče govori albanski, slovenski, italijanski jezik, uči se angleško. Starši govorijo tudi srbski in angleški jezik.

Prevedla je učno gradivo za učenje slovenščine za albansko govoreče priseljence, npr. Šolski slikovni angleško-slovensko-albanski slovar (Dralle, Fenner 2010) in A, B, C … 1, 2, 3, gremo (Pirih Svetina, Ponikvar 2011). Sodeluje na tečajih slovenščine za odrasle na Ljudski univerzi Koper, je sodna prevajalka in nudi učno pomoč pri vključevanju novopriseljenih otrok v osnovne šole na Obali.

a) Katere vrste podpore nudi Anila Zaimi novim priseljencem?

. . . . . .

. . . . . .

b) Kaj meniš, kako skrbi za ohranjanje in nadaljnji razvoj svojega maternega jezika?

. . . . . .

. . . . . .

c) Iz katerih držav prihajajo albansko govoreči priseljenci v Slovenijo?

. . . . . .

. . . . . .

4. Razmisli, ali se strinjaš s spodnjimi trditvami, in svojo izbiro utemelji.

Znanje več jezikov izboljša možnost zaposlitve.	DA/NE
Vsak ima pravico do učenja in ohranjanja svojega maternega jezika in kulture.	DA/NE
Pomembno je usvojiti jezik, ki prevladuje v državi (državni jezik, uradni jezik), da lahko v družbi vsi posamezniki delujemo kot polnopravni državljani.	DA/NE
Poleg maternega jezika priporoča Evropska unija znanje še vsaj enega svetovnega in sosedskega jezika.	DA/NE
Učenje jezikov pomaga odpraviti stereotipe in predsodke do posameznikov in skupin. Pripomore k odprtosti do raznolikosti, k odkrivanju drugih kultur in k razvoju medkulturne družbe, znotraj katere prihaja do sodelovanja in enakovredne izmenjave.	DA/NE

13
PODOBE VEČJEZIČNE IN VEČKULTURNE SLOVENIJE V KNJIŽEVNOSTI

Cilji delavnice:

- Razvijanje medkulturne zmožnosti s književnimi besedili.
- Opozoriti na izbrana dela iz sodobne mladinske književnosti, ki s prevodi posredno pričajo o večkulturni Sloveniji ali obravnavajo predsodke do priseljencev.
- Opozoriti na izbrana dela iz sodobne književnosti za odrasle, ki tematizirajo vključevanje priseljencev v slovensko družbo ter analizirati odnos večine do priseljencev oz. tujega (manija, fobija, filija).
- Izpostaviti nekaj priseljenskih književnikov in književnic v Sloveniji.

Književnost je v medkulturnem položaju že sama po sebi (Grosman 2004), saj je veliko književnih besedil, ki jih beremo, prevedenih, torej prihajajo iz drugih kultur. Obenem nam književna besedila ponujajo (književni) vpogled tako v domačo kot v druge kulture, ne glede na to, ali so jih napisali slovenski avtorji in avtorice ali ne. »Pri izboru problemske literature moramo biti pozorni tudi na ustreznost prikazane problemske tematike. Knjige, ki jih otrokom ponudimo, naj bodo brez stereotipnih karakterjev ter naj ne ponujajo preprostih odgovorov na kompleksna vprašanja. Mnoge problemske knjige, ki so na voljo, so sporne prav zaradi površno in neustrezno prikazane problematike. So pa tudi besedila, ki sicer ustrezno obravnavajo neko problemsko situacijo, pa so literarno in estetsko manj kakovostna. Sporna pa so predvsem besedila, v katerih ne en ne drug vidik nista ustrezno obdelana. Če izberemo literarno delo, ki enemu od naštetih kakovosti ne zadosti, moramo ta vidik z učenci kritično obdelati« (Bucik 2006: 140). Pozorni moramo biti tudi do prikritih oblik nestrpnosti: »Družbena nestrpnost služi v prvi vrsti določanju in ohranjanju socialne slojevitosti na osnovi nestrpnosti do drugačnih in ohranjanju privilegiranih položajev nosilcev družbene moči. Mladinska književnost je eden izmed instrumentov za vzdrževanje stanja (odkrite, subtilne in prikrite nestrpnosti), v kateri diskriminirani ostajajo diskriminirani in tako utrjujejo privilegiran položaj vladajočih« (Blažić 2006: 160).

Napotki za reševanje

Predviden čas reševanja za delavnico je več šolskih ur. Priporočamo reševanje pri pouku slovenščine pri književnosti (prva stran je za osnovnošolce, druga za srednješolce). Učenci, dijaki lahko najprej samostojno in s pomočjo spleta rešijo naloge brez zvezdic. Naloge z zvezdico zahtevajo predpripravo z branjem izbranih književnih besedil.

Literatura, viri

Blažić, M. M. (2006a). Vzgoja za strpnost in umetnostno besedilo pri književnem pouku v devetletni osnovni šoli. Barve strpnosti, besede drugačnosti, podobe tujosti: vzgoja za strpnost in sprejemanje drugačnosti preko mladinske književnosti (ur. Neva Šlibar). Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje, Filozofska fakulteta, 159–170.

Bucik, N. (2006). Motivacija za branje – eden od ključnih pogojev za vzgojo preko književnosti. Barve strpnosti, besede drugačnosti, podobe tujosti: vzgoja za strpnost in sprejemanje drugačnosti preko mladinske književnosti (ur. Neva Šlibar). Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje, Filozofska fakulteta, 123–144.

Dimkovska, L. (2008). Položaj literarnega dela priseljencev v Sloveniji. Večkulturna Slovenija: položaj migrantske književnosti in kulture v slovenskem prostoru (ur. Janja Žitnik Serafin). Ljubljana: ZRC, ZRC SAZU, 75–108.
Fries, C. (2002). Pujsa imamo za soseda. Radovljica: Didakta. (A Pig is Moving In!, Velika Britanija 2000).
Glavan, P. (2001, 2012). Noč v Evropi. Ljubljana: Študentska založba.
Glavan, P. (2004). Gverilci. Ljubljana: Študentska založba.
Grosman, M. (2004). Književnost v medkulturnem položaju. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
Hanuš, B. (2010a). O Jakobu in muci Mici. Novoletna smrečica = Božićno drvce = Novogodišna elka = Neve beršeskro boroco = Bredhi i vitit të ri. Dob pri Domžalah: Miš.
Hanuš, B. (2010b). O Jakobu in muci Mici. Novoletna smrečica = L'albero di natale = A karácsonyfa = Der Weihnachtsbaum. Dob pri Domžalah: Miš.
Hudorovac, S. idr. (2009). Most prijateljstva = Mosto prijateljstvo = Pejtaušaugorski phurt. Grosuplje: Društvo Romi gredo naprej/Roma džan angle; Šmarje – Sap: Buča.
Neuendorf, S. (2000). Niko Nosorog pa že ni pošast. Ljubljana: Kres. (Noah Nashorn ist doch kein Monster, Švica 2000).
Pageaux, D.-H. (2005). Uvod v imagologijo. Podoba tujega v slovenski književnosti. Podoba Slovenije in Slovencev v tuji književnost: imagološko berilo (ur. Tone Smolej). Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za primerjalno književnost in literarno teorijo, 9–20.
Skubic, A. E. (1999, 2000, 2007). Grenki med. Ljubljana: DZS; Ljubljana; DZS, 2000; Maribor: Litera.
Skubic, A. E. (2011). Fužinski blues. Ljubljana: Študentska založba.
Strsoglavec, Đ. (2005). Meje moje kulture so meje mojega sveta: večkulturnost v prozi Polone Glavan in Andreja Skubica. Večkulturnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj (ur. Marko Stabej), 93–101.
Velthius, M. (1997, 2005). Žabec in tujec. Ljubljana: Slovenska knjiga; Ljubljana: Mladinska knjiga. (Frog and the Stranger/ Kikker en de vreemdeling, prvi izid Velika Britanija 1993).
Vojnović, G. (2008). Čefurji raus! Ljubljana: Študentska založba.
Žitnik Serafin, J. (2008). Večkulturna Slovenija: položaj migrantske književnosti in kulture v slovenskem prostoru. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

Podobe večjezične in večkulturne Slovenije v književnosti – delovni list

1. Državljani in prebivalci Republike Slovenije imamo različne materne jezike, kar se zrcali tudi v nekaterih prevodih v mladinski književnosti. Oglej si naslovnice spodnjih slikanic. Sposodi si jih v (šolski ali splošni) knjižnici ali s pomočjo programa Cobiss ugotovi, v katere jezike je prevedeno besedilo. Presodi, zakaj so izbrani ravno ti jeziki.

O Jakobu in muci Mici. Novoletna smrečica = Božićno drvce = Novogodišna elka = Neve beršeskro boroco = Bredhi i vitit të ri (Hanuš 2010a)

Jeziki:

O Jakobu in muci Mici. Novoletna smrečica = L'albero di natale = A karácsonyfa = Der Weihnachtsbaum (Hanuš 2010b)

Jeziki:

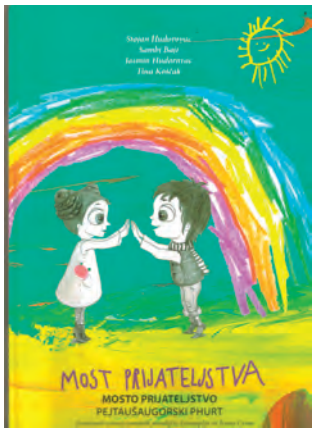

Most prijateljstva = Mosto prijateljstvo = Pejtaušaugorski phurt (Hudorovac idr. 2009)

Jeziki:

2. Preberite krajša ilustrirana prozna besedila Žabec in tujec (Velthiujs 1997, 2005), Pujsa imamo za soseda (Fries 2002) in Niko Nosorog pa že ni pošast (Neuendorf 2000). Iz besedil izpišite predsodke, ki jih ima večinsko prebivalstvo do priseljene književne osebe (do Podganca, pujsa Teodorja, nosoroga Nika) – in kako jih presežejo.

Naslov, avtor	Žabec in tujec (Velthiujs 2005)	Pujsa imamo za soseda (Fries 2002)	Niko Nosorog pa že ni pošast (Neuendorf 2000)
Predsodki večine oz. prebivalcev sprejemne »države«			
Preseganje predsodkov			

3.* Književna podoba sodobne večkulturne Slovenije »se skozi tematiziranje večkulturnega življenja ukvarja z zmožnostmi razumevanja in sprejemanja drugih, drugačnih kultur in nam hkrati ponuja ogledalo, v katerem lahko skozi odsev Drugih vidimo sebe« (Strsoglavec 2005: 100). Poznaš romane Noč v Evropi (2001) in Gverilci (2004) Polone Glavan, Grenki med (1999) in Fužinski blues (2001) Andreja E. Skubica, Čefurji raus! (2008) Gorana Vojnovića? Izberi si vsaj dva romana in v njih opazuj vključevanje/izključevanje priseljencev ter odnos med domačim in tujim (Pageaux 2005): manija (tuja realnost je pojmovana kot večvredna v odnosu do opazujoče lastne kulture); fobija (tuja realnost je pojmovana kot manjvredna v razmerju do izvorne kulture); filija (tuja realnost je sprejeta pozitivno, vpisuje se v opazujočo kulturo, ki je tudi pojmovana pozitivno in tako dopolnjuje opazovano kulturo; primer dvostranske izmenjave, medkulturnega dialoga). Primerjaj dogajanje v književnem besedilu z izkušnjami iz svojega življenja.

4. »Priseljenski avtorji objavljajo predvsem v reviji Paralele, pa tudi drugod, predvsem v spletni literarni reviji Locutio on-line in v glasilih in revijah posameznih priseljenskih društev« (Dimkovska 2008: 94).
   a) Poznaš katero od teh literarnih revij? Katero in od kod jo poznaš?

   . . . . . .

   b) Poišči na spletu eno izdajo od omenjenih revij ter iz nje izpiši tri avtorje, avtorice.

   . . . . . .

   . . . . . .

5.* V Sloveniji živi in ustvarja več kot 120 priseljenskih književnikov in književnic. Med uveljavljene avtorje, avtorice sodijo Josip Osti, Erica Johnson Debeljak, Ismet Bekrić, Ana Ristović, Jordan Stavrov, Ana Lasić, Stanislava Chrobáková Repar, Lidija Dimkovska, Žanina Mirčevska pa tudi Rade Vučkovac, Nebojša Ignjatovič, Vladimir Vekić, Ljuben Dimkaroski (Dimkovska 2008, Žitnik 2008: 13–14). Preberi vsaj dve književni besedili omenjenih avtorjev ali avtoric ter analiziraj raznovrstno tematiko, ki jo literarizirajo.

6. »Zgodovinska naloga slovenske nacionalne književnosti je brati, afirmirati in integrirati književnost priseljencev v skupno literaturo, ki ne bo več samo 'slovenska za Slovence', temveč literatura večkulturne Slovenije za vse, ki živijo v Sloveniji« (Dimkovska 2008: 108). Kakšno je tvoje stališče o tem?

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

14
DRUŠTVA PRISELJENCEV V SLOVENIJI IN NJIHOVA VLOGA

Cilji delavnice:

- Spoznati nekaj različnih društev priseljencev v Sloveniji, njihove namene in cilje delovanja, dejavnosti in prireditve.
- Spodbuditi obisk lokalnega društva priseljencev in njihovih kulturnih prireditev.
- Opozoriti na društva, ki jih ustanavljajo slovenski izseljenci, in na njihovo delovanje.

V številnih slovenskih mestih (Ljubljana, Maribor, Koper, Novo mesto, Jesenice itd.) delujejo društva Afričanov, Albancev, Arabcev, Bošnjakov, Črnogorcev, Hrvatov, Makedoncev, Srbov itd. Ohranjajo stike z ljudmi iz izvorne družbe, sodelujejo z ljudmi v novem okolju, in nudijo podporo novim priseljencem pri vključevanju v novo okolje. Pogosto s svojim delovanjem prispevajo h kulturnim, gospodarskim in družbenim izmenjavam med izvornimi in sprejemnimi državami. V novem okolju uveljavljajo »svoje oblike združevanja in sodelovanja, svoje institucije. Te zadovoljujejo njihove zelo različne potrebe: ekonomske, politične, socialne, kulturne, vzgojne, verske in še kakšne. Denimo tako imenovane podporne jednote, ki so jih razvili slovenski migranti v ZDA v začetku 20. stoletja, ko tam niso nudili migrantom nobene socialne zaščite (tudi danes ni nič bolje). Ob nesrečah, brezposelnosti, bolezni in v starosti so njihovi člani dobivali finančno pomoč. To so bile torej predvsem socialnosolidarnostne institucije, ki pa so razvile tudi bogato kulturno, tiskarsko, športno in še kakšno dejavnost. Številna priseljenska društva v Sloveniji so danes v največji meri kulturna društva: podpirajo ohranjanje jezika (s tečaji), kulture, običajev (s folklornimi nastopi, proslavami, kulinaričnimi tečaji) in vsega tistega, kar jim novo okolje ne daje ali jim ne daje v zadostni meri in obliki (Mlekuž 2011: 63).

Tudi slovenski izseljenci, v drugih državah priseljenci, ustanavljajo svoja društva širom po svetu. Njihova naloga ni le povezovanje Slovencev v tujini in drugih ljudi, ki jih zanima Slovenija, ampak tudi povezovanje Slovencev, živečih v tujini, s Slovenijo. Več o tem si lahko preberete na spletnih straneh Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu (http://www.uszs.gov.si/); Koordinacijskega odbora za južno Nemčijo (http://koslovenija.wordpress.com/), Zveze slovenskih društev na Hrvaškem (http://slovenci.hr/si_ZVEZA/) itd.

Napotki za reševanje

Predviden čas reševanja za delavnico sta dve šolski uri. Reševanje nalog temelji na uporabi spletnih virov, to pa lahko kvalitetno dopolnimo s (s)poznavanjem lokalnih društev priseljencev. Učenci, dijaki naj si vzamejo dovolj časa, da si ogledajo spletne strani društev, cilje delovanja, dejavnosti in prireditve – tako društev priseljencev v Sloveniji kot društev slovenskih izseljencev.

Če imate v razredu učenca, dijaka priseljenca, ki se je priselil v Slovenijo (ali pa so se priselili starši), se lahko dogovorite, da predstavi svoje društvo in njegovo delovanje, če v njem sodeluje. V razred/na šolsko prireditev lahko povabite člane društva, da predstavijo svoje dejavnosti ali se

z razredom udeležili katere od kulturnih prireditev, ki jih organizira lokalno društvo priseljencev. Na ta način se lahko delavnica podaljša na več šolskih ur.

Vsi odgovori so dosegljivi na spodaj navedenih spletnih straneh (dostopno 2. 7. 2013).

Literatura, viri

Akademsko kulturno-umetniško društvo »Kolo« Koper, http://www.akudkolo.si/.
Arabski klub v Sloveniji, http://www.zkdlj-zveza.si/index.php?option=com_content&view=article&id=165&Itemid=96.
Društvo Afriški center, http://afriski-center.si/vsebine/o-drustvu.
Hrvaško kulturno društvo Maribor, http://hkdm.weebly.com/.
Koordinacijski odbor za južno Nemčijo, http://koslovenija.wordpress.com/.
Kulturno in športno društvo Bošnjakov »Biser« Jesenice, http://sokultura.si/wp/povezave/kulturna-drustva/kulturno-in-sportno-drustvo-bosnjakov-biser-jesenice/.
Makedonsko kulturno društvo Biljana Maribor, http://www.mkd-biljana.si/.
Milharčič Hladnik, M. (ur.) (2011). IN-IN: življenjske zgodbe o sestavljenih identitetah. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU; http://www.medkulturni-odnosi.si/, Publikacije projekta, Izdane.
Mlekuž, J. (2011). ABC migracij. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU; http://www.medkulturni-odnosi.si/, Publikacije projekta, Izdane.
Organizacije bošnjaške skupnosti v Sloveniji, http://www.infotujci.si/s/11/organizacije-bo%C5%A1nja%C5%A1ke-skupnosti-v-sloveniji.
Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, http://www.uszs.gov.si/.
Zveza slovenskih društev na Hrvaškem, http://slovenci.hr/si_ZVEZA/.
Žensko združenje ZEMZEM, http://www.islamska-skupnost.si/index.php?option=com_content&view=article&id=507&Itemid=63.

Društva priseljencev v Sloveniji in njihova vloga – delovni list

Priseljenci se družijo in povezujejo v številnih priseljenskih društvih, znotraj katerih po navadi delujejo različne sekcije: folklorna, glasbena, dramska, pevska, literarna, likovna, športna idr. Prijavljajo se na projekte, sodelujejo z drugimi organizacijami in spodbujajo medkulturni dialog. Društva nudijo novim priseljencem poleg možnosti kulturnega delovanja, ohranjanja maternega jezika in izvorne kulture, kvalitetnega preživljanja prostega časa tudi podporo pri vključevanju v družbo.

1. Poišči spletne strani spodaj navedenih društev priseljencev v Sloveniji. Ugotovi, v katerem slovenskem mestu ima posamezno društvo sedež, katerega leta je bilo ustanovljeno ter napiši, kateri so nameni in cilji delovanja društva.

Ime društva	Sedež, leto ustanovitve	Namen in cilji delovanja
Arabski klub v Sloveniji	Ljubljana, 1992	- povezovanje državljanov Slovenije arabskega porekla - skrb za ohranjanje arabske kulture - skrb za povezovanje arabske kulture s slovensko
Kulturno in športno društvo Bošnjakov »Biser«		
Makedonsko kulturno društvo Biljana		
Društvo Afriški center		

2.* Obišči društvo, ki deluje v tvojem kraju ali v širši okolici, in so ga organizirali priseljenci. Kaj veš o tem društvu in njegovem delovanju? Pobrskaj po spletu ali vprašaj koga od priseljencev (mogoče sošolca, sošolko). Udeleži se katere od njihovih kulturnih prireditev in jih vprašaj, kar te zanima, npr.: kako skrbijo za ohranjanje maternega jezika, katere kulturne prireditve organizirajo, ali objavljajo knjige, izdajajo društveni časopis, ali nudijo novim priseljencem tečaj maternega jezika, tečaj slovenščine, podporo pri vključevanju itd.

3. Poišči spletne strani društev priseljencev, ki so navedene spodaj, in izpiši nekaj njihovih prireditev ali dejavnosti; eno društvo (lahko iz tvoje lokalne skupnosti) si izberi sam/-a:

Ime društva (sedež, leto ustanovitve)	Dejavnost/prireditev	Dejavnost/prireditev	Dejavnost/prireditev
Žensko združenje ZEMZEN (Ljubljana, 2007)	Festival bosanske hrane	štipendiranje otrok iz Srebrenice, ki so ostali brez staršev	organizacija izletov (Sarajevo, Mostar, Zagreb, Zürich itd.)
Akademsko kulturno-umetniško društvo »Kolo« (Koper, 2007)			
Hrvaško kulturno društvo (Maribor, 1990)			

4. Društva priseljencev izvajajo tudi različne projekte, npr. Društvo Afriški center je v osnovno- in srednješolskih učbenikih za zgodovino in geografijo analiziralo vsebine o Afriki. Ugotovili so, da je podoba Afrike in Afričanov večinoma negativno stereotipna in da učbeniki »ne omenjajo mnogih kraljestev v Maliju, Gani, Zimbabveju, ki so kot del svetovne in afriške zgodovine pomembna. To je ravno tako, kot da v svetovni zgodovini ne bi omenjali rimskega imperija« (Max Shonhiwa Zimani v Milharčič Hladnik 2011: 53). Več si preberi na spletu (http://www.medkulturni-odnosi.si/, Publikacije projekta, Izdane) ter odgovori:
   a) Kateri učbenik je bil po omenjenem projektu spremenjen?

   . . . . . .

   b) Koga od afriških Slovencev, ki jih v svoji življenjski zgodbi omenja Max Shonhiwa Zimani, poznaš (vsaj iz medijev)?

   . . . . . .

5.* Podobno kot priseljenci v Sloveniji imajo tudi Slovenci, ki so se izselili v druge države, ustanovljena številna slovenska društva širom po svetu. V Nemčiji npr. deluje Koordinacijski odbor za južno Nemčijo (http://koslovenija.wordpress.com/), na Hrvaškem so se slovenska društva povezala v Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem (http://slovenci.hr/si_ZVEZA/) itd. Oglej si njihove spletne strani, vabila, obvestila, sezam prireditev in dejavnosti ter ugotovi, čemu se Slovenci povezujejo.

6. Ali obiskuješ svoje sorodnike v drugih državah? Kam potuješ in kako pogosto? Pogovorite se o tem v razredu s svojimi sošolci in primerjajte svoje izkušnje.

15
DRUŠTVA PRISELJENCEV V ITALIJI

Cilji delavnice:

- Pridobiti znanje o društvih priseljencev v lokalnem okolju.
- Razviti načine za raziskovanje, analiziranje, problematiziranje in predstavitev rezultatov raziskave v lokalnem okolju.

Društva priseljencev so temeljnega pomena tako za notranje migracije kot za mednarodne. Pogosto nudijo začetno podporo in vzpostavljajo solidarnostne mreže, ki nudijo konkretno pomoč tistim, ki so zunaj svoje izvorne države ali regije. Poleg tega se ne izseljujejo samo ljudje, ampak tudi prostori in načini druženja: tako v Afriki kot v okviru socialnih mrež afriških priseljencev v tujini na primer pogosto obstajajo »tontines«. To so kulturna, socialna in kreditna združenja, ki omogočajo obnavljajoči se kredit. Ustanavljajo jih sami priseljenci, ki prispevajo k temu, da se lahko ženske (a ne le one) vključijo v bolj ali manj formalne mreže, znotraj katerih si člani delijo kulturne prostore, ideje ter skupne in individualne podjetniške projekte z demokratičnim in s participativnim upravljanjem sklada, ki nastaja s prispevki (npr. mesečnimi) članov »tontine« in ki se ga izmenično preda v upravo enemu članu (npr. enkrat na mesec) za njegove individualne mikropodjetniške projekte. Na tak način se zagotovi skrbno ekonomsko upravljanje in osebno avtonomijo, možnost zagona ekonomskih dejavnosti v kontekstih, kjer so materialni viri redki, obenem pa tudi kulturne prostore in odnose, ki so za migranta, predvsem v tujini, temeljnega pomena.

Številna so tudi združenja italijanskih in evropskih izseljencev, ki imajo še danes stalno prebivališče v tujini[1] na različnih celinah in ki ohranjajo stalne stike z rojaki v izvorni državi. Pogosto prispevajo k vzpostavljanju pravih kulturnih, gospodarskih in socialnih izmenjav med izvorno državo in državo sprejema. Institucionalni organi so z vidika medkulturnega dialoga[2] temeljnega pomena za zagotavljanje enakosti civilnih in političnih pravic kot tudi za sodelovanje migrantov v družbenem, kulturnem in političnem življenju skupnosti.

Napotki za reševanje

- Ugotovite, katera društva priseljencev/za priseljence obstajajo na vašem ozemlju. Analizirajte, kako je mreža društev vključena v okolje, ali obstajajo in kakšni so odnosi med različnimi društvi in kako društva vzpostavljajo stike z ustanovami/institucijami v državi sprejema. Uporabite literaturo in spletne vire.
- Naredite avdio/video intervjuje s predstavniki društev priseljencev in njihovimi člani; ugotovite, kolikšno je dejansko udejstvovanje članov, v katerih fizičnih prostorih se srečujejo te skupnosti in kako jih uporabljajo ter doživljajo. Priporočamo delo v skupinah.
- Z uporabo DVD-ja Viaggi nelle storie – Frammenti di cinema per narrare – DVD Migrare (Potovanja po zgodbah – Kinematografski pripovedni odlomki – DVD Migracije) naj učitelj/-ica uvede temo društva priseljencev na določenem prostoru, in sicer s filmskimi pripovedmi paketa ISMU. Uporabi naj jih za spodbuditev razprave med učenci o tem, kakšno

[1] Npr. »FogolârsFurlans«, združenja furlanskih migrantov, ki obstajajo v Italiji in tujini in so zelo številna (http://www.friulinelmondo.com/index.php?id=25).

[2] Glej: Bela knjiga o medkulturnem dialogu – Svet Evrope (2008), http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/WhitePaper_ID_ItalianVersion.pdf.

samopodobo imajo o sebi priseljenci in kako so prikazani v družbah sprejema in v izvornih državah; te podobe naj nato primerjajo s podobami društev italijanskih izseljencev, ki so se izselili v 19. in 20. stoletju.

- Rešitev 5. naloge: Bologna, maj 2008, cerkev Chiesa dei servi, cvetlični lok, posvečen kraljici Eleni (ki je našla Kristusov križ) med praznikom majskega cvetja filipinske bolonjske skupnosti (fotografijo predelal Mario Rebeschini_dossier Comunicare l'immigrazione/ Sporočati imigracijo 2012). S prijaznim dovoljenjem fotografa Maria Rebeschinija.

Literatura, viri

ALTREITALIE www.altreitalie.it in AMMER http://www.ammer-fvg.org/ita/index.asp.
Audentino, P., Tirabassi, M. (2008). Migrazioni italiane – Storia e storie dall'Ancien régime a oggi. Milan: Bruno Mondadori.
Bevilacqua, P., De Clementi A., Franzina, E. (2001-2002). Storia dell'emigrazione italiana, Vol. I *Partenze, Vol. II *Arrivi. Donzelli.
Comune di Ravenna – Ufficio "Casa delle Culture" / Občina Ravenna – Urad »Hiša kultur«.
Consulta degli immigrati di Trieste / Sosvet priseljencev v Trstu.
FVG SOLIDALE www.fvgsolidale.regione.fvg.it.
http://www.venetoimmigrazione.it/risultatibancadati.php?search=&t=&a=06&p=VE&lang=.
http://it-it.facebook.com/ConsultaDegliImmigratiResidentiATrieste.
ISMU www.ismu.org e http://fondazione.ismu.org/viagginellestorie.
Pokrajina Videm http://www.provincia.udine.it/sociale/immigrazione/Pages/default.aspx.
Servizio Immigrazione Comune di Venezia / Služba za priseljenstvo Občine Benetke, http://www.comune.venezia.it/flex/cm/pages/ServeBLOB.php/L/IT/IDPagina/1738.
Veneto Immigrazione (seznam združenj migrantov/za migrante - Benetke).
Združenja migrantov http://casadelleculture2.racine.ra.it/a_socio_culturale/associazioni.htm Center za priseljence (http://www.comune.ra.it/Aree-Tematiche/Anagrafe-e-immigrazione/Centro-immigrati).

Društva priseljencev v Italiji – delovni list

1. S tremi sošolci/-kami uporabite spletne vire in literaturo, poiščite in pripravite predstavitev/zemljevid društev priseljencev v vašem območju: analizirajte število članov, odnose med različnimi društvi in njihove družbene aktivnosti.

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

2. S tremi sošolci/-kami izvedite intervju s predstavnikom društva priseljencev (na primer s predsednikom) o temah, povezanih z aktivnostmi društva: fizični prostori druženja, socialne aktivnosti, odnosi z institucijami in z ozemljem sprejema.

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

3. S tremi sošolci/-kami pripravite in izvedite intervju s članom društva priseljencev o temah, povezanih z aktivnostmi društva: prostori druženja, socialne aktivnosti, odnosi z institucijami in z državo sprejema. V intervjuujih primerjajte točki 2 in 3 in ugotovite morebitne različne poglede/mnenja.

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

4. Oglej si filmske pripovedi paketa ISMU - Viaggi nelle storie – Frammenti di cinema per narrare – DVD Migrare (Potovanja po zgodbah – Kinematografski pripovedni odlomki – DVD Migracije) o društvih priseljencev, potem pa razpravljaj s sošolci o tem, kakšno samopodobo imajo o sebi priseljenci in kako so prikazani v družbah sprejema in v izvornih državah; te podobe nato primerjajte s podobami društev italijanskih izseljencev, ki so se izselili v 19. in 20. stoletju.

   . . . . . .

   . . . . . .

   . . . . . .

5. Na spodnji fotografiji je prikazan sodobni dogodek, ki zadeva skupnost priseljencev iz določene države. Zamisli si, o kateri skupnosti govori, v kateri državi poteka dogodek in za kateri dogodek gre.

Zahvala

Zahvaljujemo se: fotografu Tomažu Skaletu za dovoljenje za objavo fotografij Petra Bossmana, Pedra Opeke, Marije Šestak in Braneta Đurića - Đura; fotografu Mihi Frasu za dovoljenje za objavo fotografije Edwarda Cluga; uredništvu Novic – Slovenskemu tedniku za Koroško za dovoljenje za objavo fotografije Angelike Mlinar; Lidiji Dimkovski, Karmen Medica, Goranu Vojnoviću za dovoljenje za objavo fotografij iz njihovega osebnega arhiva; arhivu AMMER/Pokrajinskemu centru za katalogizacijo in restavriranje kulturne dediščine Furlanije - Julijske krajine za objavo fotografije poroke F 104680; fotografu Mariu Rebeschiniju za fotografijo med praznikom majskega cvetja filipinske bolonjske skupnosti; nacionalni komite "L'Italia sono anch'io" za sliko M. Sherani.

EDUCARE ALLA DIVERSITÀ
VZGAJATI K RAZLIČNOSTI

To publikacijo je omogočil projekt EDUKA – Vzgajati k različnosti/EDUKA – Educare alla diversità. Projekt je namenjen promociji medkulturnih vrednot kot temeljev oblikovanja in razvijanja odnosov v večetnični in večjezikovni družbi. Posebna pozornost je namenjena uveljavljanju medkulturne vzgoje ob upoštevanju bodisi tradicionalnih manjšin (še posebej italijanske v Sloveniji ter slovenske in furlanske v Italiji) bodisi novih manjšin oziroma skupin migrantov.

La presente pubblicazione è stata realizzata nell'ambito del progetto EDUKA – Educare alla diversità/EDUKA – Vzgajati k različnosti. Questo progetto è finalizzato alla promozione dei valori interculturali, in quanto fondamentali per la formazione e lo sviluppo dei rapporti nella società multietnica e multilingue. Particolare attenzione è stata rivolta alla concreta applicazione dell'educazione interculturale, tenendo conto sia delle minoranze tradizionali (in particolare di quella italiana in Slovenia e quelle slovena e friulana in Italia) sia delle nuove minoranze o gruppi di migranti.

eduka@slori.org www.eduka-itaslo.eu

slori
slovenski raziskovalni inštitut
istituto sloveno di ricerche
slovene research institute

PROVINCIA DI RAVENNA

DIPARTIMENTO DI SCIENZE UMANE
UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI UDINE

Università Ca'Foscari Venezia

UNIVERSITA' DEGLI STUDI DI UDINE
CENTRO INTERNAZIONALE SUL PLURILINGUISMO

Societât Filologjiche Furlane | Società Filologica Friulana

UNIONE ITALIANA
ITALIJANSKA UNIJA
TALIJANSKA UNIJA

Projekt EDUKA – Vzgajati k različnosti je sofinanciran v okviru Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013 iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj in iz nacionalnih sredstev.

Progetto EDUKA–Educare alla diversità finanziato nell'ambito del Programma per la Cooperazione Transfrontaliera Italia-Slovenia 2007-2013, dal Fondo europeo di sviluppo regionale e dai fondi nazionali.

Ministero dell'Economia e delle Finanze

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO